

II RIIGIKOGU

4. istungjärk.

Protokoll nr. 103 (6).

1924. a.

II Riigikogu koosolek 13. mail 1924 a.
kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 84 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **Fr. Akel**, kohtuminister **R. Gabrel**, põllutöominister **A. Kerem**, wälisminister **O. Strandman**, siseminister **Th. Rõuk**, sõjaminister **O. Amberg**, töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, haridusministeeriumi kooliosakonna juhataja **G. Ollik**.

Wälisesitajate looshis: Eesti saadik Moskwas **A. Birk**.

P ä e w a k o r d:

1. Nuhtlusseaduse § 58² muutmisseadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**.

2. Rahukogu kinnistusosakonna kantseleimaksu seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**.

3. Wäljaspool linnu ja alewid asuwate kinniswarade hindamise seaduse täiendamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**.

4. Tollitariifide maksmapanemise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **M. Martna**.

5. Tsiwiilkohtupidamise seaduses ettenähtud rahamäärade kõrgendamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär**.

6. Wälis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei ühendamise ajutine seadus — üldkomisjoni ettepanek.

Üldkomisjoni aruandja **K. Einbund**.

7. Riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioni-seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **L. Johanson**.

8. Tuletõrje seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **M. Juhkam**.

9. Narwa linna administratiivpiirkonna laiendamise seadus — III lugemisel. Omawalitsuse komisjoni aruandja **O. Liigand**.

10. Seadus laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes — III lugemisel.

Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson**.

11. Eesti-Soome wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **J. Jaakson**.

12. Eesti-Rootsi wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **J. Jaakson**.

13. Ehitusseaduse § 177 täiendus — III lugemisel.

Omawalitsuse komisjoni aruandja **M. Juhkam**.

14. Awalikkude raamatukogude seadus — II lugemisel.

Hariduskomisjoni aruandja **H. Bauer**.

15. Kohtukäskjalgade taks — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär**.

16. Proowiseadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **W. Hasselblatt**.

17. Nuhtlusseaduse § 1390 tühistamise ja §§ 1386 ja 1404 muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **W. Hasselblatt**.

Koosolekut juhatab esimees **J Tõnisson**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Wain**.
Koosolek algab kell 5.20 min.

1. Päewakorra Juhataja **J. Tõnisson**: Awan Riigikogu

koosoleku. Päewakord on Riigikogu liigetele kätte saadetud. Juhatuse otsust mööda tuleb päewakorda täiendada punkt 1-sega — Wabariigi Walitsuse koosseisu täiendamine. Ettepaneku vastu ei waielda, loen päewakorra täiendatud kujul wastuwõetuks.

Enne päewakorra juurde minemist on sõna sekretääril teadaandmiseks.

2. Teadaandmine Sekretäär **J. Wain:** Riigikogu juhatuses antud seaduseelnõu kohta. laewakinnistusseadus üldkomisjoni.

3. Wabariigi Walitsuse koosseisu täiendamine. Juhataja **J. Tõnisson:** Riigikogu otsustas 6. mail Riigikogu esimehele ülesandeks teha esineda Riigikogule ettepanekuga Wabariigi Walitsuse osalise täiendamise kohta. Täna sel päewal s. o. 13. mail on Riigikogu esimehele tulnud Riigiwanema poolt järgmine kiri:

„Riigikogu esimehele. Wäga lugupeetud härra esimees. Wastawalt Teie ettepanekule 9 skp. on mul au teatada, et härra Otto Strandman on nõusolekut awaldanud Wabariigi Walitsuses rahaministri kohta wastu wõtta, ühtlasi juurde lisades, et härra Otto Strandman'i rahaministri kohale kutsumisel tuleb teda välisministri kohalt wabastada. Kõige austusega Riigiwanem Fr. Akel.“

Selle tagajärjel on mul au Riigikogule esineda ettepanekuga kõigepealt wabastada rahaministri kohalt härra K. Baars. (J. Soots, põl.: Baars juba ammugi wabastatud.) K. Baars on rahaministri kohale jäänud, rahaministri kohustetäitmiseks Riigikogu otsusega 6. maist ja täna tuleb teda wabastada. (J. Soots, põl.: Ei ole! M. Martna, sd.: Jah on! Wahel hüüe keskelt: Lugege stenogrammid läbi!). Selle järele tuleks uue rahaministri walimine. Palun neid, kes on selle poolt, et rahaministri kohalt rkl. Baars wabastada, arwates 14. maist, kätt tõsta. (A. Jürman, põl.: Palun hääletamise motiivide kohta sõna enne uue rahaministri ametissekutsumist.) Riigikogu kodukorra põhjal, § 104, sünnib Wabariigi Walitsuse ja tema üksikute liigete ametissekutsumine lahtisel hääletamisel liht häälteenamusega. Lahtise hääletamisega on sündinud senni Wabariigi Walitsuse ja tema liigete ametist wabastamine. Kes on selle poolt, et rkl. Baars 14. maist 1924 a. wabastatuks tuleb arwata. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Teiseks on mul au Riigikogu otsuse põhjal 6. maist Riigikogule esineda ettepanekuga ametisse kutsuda rahaministri

kohale sennine välisminister härra Otto Strandman, teda wabastades välisministri kohustest, arwates 14. maist. Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Jürman'il.

A. Jürman (põl.): Riigikogu põllumeeste rühm awaldas oma seisukohta praeguse walitsuse wastu, kui walitsus ametisse waliti Riigikogu poolt. Wahepeal ei ole seisukohad mitte muutunud. Neilsamadel motiividel jääb ka praegu, rahaministri walimise ajal, Riigikogu põllumeeste rühm erapooletuks.

Juhataja **J. Tõnisson:** Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Martna'l.

M. Martna (sd.): Teatan Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma nimel, et rühm oma seisukohta walitsuse ja walitsuse liigete walimise asjus mitte muutnud ei ole.

Juhataja **J. Tõnisson:** Kodukorra § 104 põhjal sünnib Wabariigi Walitsuse liigete ametissekutsumine walimise teel lahtisel hääletamisel lihthäälteenamusega. Palun kätt üles tõsta neid Riigikogu liikmeid, kes selle poolt on, et rahaministri kohale kutsutaks sennine välisminister härra Otto Strandman, teda wabastades 14. maist välisministri kohustest. (Hääletatakse.) Poolt on 35 häält, wastu 1, seega on sennine välisminister härra Otto Strandman rahaministriks ametisse kutsutud.

4. Nuhtlusseaduse Redaktsiooni § 58² muutmiseadus—redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein (loeb):** Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette wastu wõtta „Nuhtlusseaduse § 58² muutmiseaduse“ lõpulikku redaktsiooni järgmiste muudatustega:

1. § 58² lõpuosa: kus nende elamine ja wiibimine keelatud on Wabariigi Walitsuse poolt väljaantawate määruste järele, p. o. „kus sarnaste isikute elamine ja wiibimine keelatud on Wabariigi Walitsuse määrustega.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

5. Rahukogu kinnistusosakonna kantseleimaksu seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürenstein** (loeb): Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette wastu wõtta „Rahukogu kinnistusosakonna kantseleimaksu seaduse“ lõpulikku redaktsiooni kolmandal lugemisel wastuwõetud kujul ilma redaktsiooniliste muudatusteta.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

6. Väljaspool linnu ja alewid asuwate kinniswarade hindamise seaduse täendamise seadus — redaktsioon.

(Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürenstein** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega parandused 1 ja 2): Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette wastu wõtta „Wäljaspool linnu ja alewid asuwate kinniswarade hindamise seaduse täendamise seaduse“ lõpulikku redaktsiooni järgmistele muudatustega:

1. § 18: Igas wallas asutatakse hindamiskomisjonid, mida moodustawad... p. o. mille moodustawad.

2. § 18. märkus 2: „Wallawanema aset walla hindamiskomisjonides täidawad tarbekorral tema abid, wallawanema korraldusel“, p. o.: „Walla hindamiskomisjonides täidawad wallawanema korraldusel wallawanema abid tarbekorral tema aset“.

7. Tollitariifide maksmapanemise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **M. Martna**: Tollitariifide maksmapanemise seaduseelnõu anti omal ajal sotsiaaldemokraatliku rühma poolt Riigikogule sisse. Põhjus, mis pärast see seaduseelnõu sisse anti, oli järgmine: Nagu teada, oli Wabariigi Walitsus ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal 3. jaan. 1921 a. rahaministrile ja kaubandus-tööstusministrile õiguse jätnud tollitariifisid omawahelisel kokkuleppel muuta ja maksma panna. See õigus pikendati detsembrikuul samal aastal ja selle põhjal on need kaks ministrit siis tollitariifisid meil muutnud kuni siimaani oma heaks-

arwamisel. Et see kibedaid arwustusi wälja kutsus ja et Riigikogu ringkondades selles mitte kõige õiglasemat korda ei nähtud, siis pandi meie poolt see seaduseelnõu ette. Seaduseelnõu sisaldab ainult seda, et tollitariifide muutmise ja maksmapanemise õigus seadusandlikul teel, see on Riigikogu kaudu sünniks. Sel põhjusel oli see seaduseelnõu rahaasjanduse komisjonis kaalumise all ja rahaasjanduse komisjon wõttis seaduseelnõu wastu. Rahaasjanduse komisjon tunnistab needsamad motiivid maksmaks, mille peale eelnõu sisseandjad olid põhjendanud, muutes ainult pealkirja redaktsiooniliselt, jättes esimesest paragrahwist wälja lause, mis puutub sisse- ja wäljaweoga ühenduses olewaid maksude norme, kuna see paragrahw teises paragrahwis wäljendatud määruste läbi lahendust leiab, ja paragrahw kolmat, mis komisjon eelnõus ülearuse leidis olewat, wälja jättes. Neil põhjustel panen mina ette seda seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta. Ühtlasi lisan aga juurde, et eilsel riigi majandusnõukogu koosolekul selle seaduseelnõu kohta soovisid awaldati, mis wajalikuks teewad, et Wabariigi Walitsusel wõimalus peaks olema tollitariife ruttu ja järsku maksma panna, rutemini igitahes, kui seadused senni Riigikogus wastuwõtmist on leidnud.

Edasi ilmus, et need seadused, mis § 2 all ära kaotatakse, et nende seaduste ärakaotamise läbi kahtlus tekib, kas see mitte praegumaks wat tollitariifi kõikuma ei pane ja selle tagajärjel endine Wene tolliseadus maksma ei peaks hakkama. Kolmandaks soowitati riigi majandusnõukogu poolt, et selle seaduseelnõuga ühtlasi ka tollimaksamise waluuta wõi kursiküsimus wõimalikul wiisil kindlaks tehtaks. Need küsimused on wäga tähtsad ja seisawad tollitariifidega ühenduses, sellepärast täiendan mina oma ettepanekut järgmiselt: Seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta, I ja II lugemise wahel aga rahaasjanduse komisjoni tagasi anda, et rahaasjanduse komisjonil wõimalik oleks seaduseelnõu nende nõudmiste kohaselt, mis ma lühidalt puudutasin, ümber redigeerida.

Juhataja **J. Tõnisson**: Panen aruandja poolt tehtud ettepaneku täielikult kujul hääletamisele, kui selle wastu ei waielda. (K. W i r m a, sd.: I k k a l a h u s h ä ä l e t a d a!) Siis panen hääletamisele esiteks seaduseelnõu I lugemisel wastu

wõtta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud. Nüüd panen hääletamisele ettepaneku seaduseelnõu I ja II lugemise wahel rahaasjanduse komisjoni tagasi anda, et teda riigi majandusnõukogu soovide kohaselt wõidakse täiendada. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega, on ettepanek wastu wõetud.

8. Tsiwiilkohtupidamise seaduse ettenähtud rahamäärade kõrgendamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär**: Wäga lugupeetud härrad rahwasaadikud! Wabariigi Walitsus esitas Riigikogule seaduseelnõu tsiwiilkohtupidamise seaduse §§ 1222¹² ja 1222¹⁴ märkuse muutmise kohta, milline muudatus seisib tähendatud paragrahwides ettenähtud rahamäärade sajakordse suurendamises. Üldkomisjon seda seaduseelnõu läbi arutades tõstis küsimuse üles, kas ei tuleks ka muid tsiwiilkohtupidamise seaduses ettenähtud rahamäärasid suurendada, et neid enam-wähem sisuliselt kokkukõllasse wiia endise rubla wäärtusega. Üks osa neist rahamääradest, nimelt rahatrahwid, on juba sajakordseks tõstetud seadusega rahatrahwide kõrgendamise kohta. Tunnistajate ning asjatundjate tasud kassatsiooni kautsjon, kohtuposlin ja igasugused muud kohtumaksudesse ja -kuludesse puutuwad rahamäärad muudetakse wastawa seadusega, mis praegu üldkomisjonis arutamisel. Sennijani puudub aga seadus rahamäärade ümberarwamise kohta, mis ette nähtud järgmistes tsiwiilkohtupidamise seaduse paragrahwides: 1) § 562 wiimane osa, mis räägib sellest, et trahwi wõib suurendada kunni kümnendikuni akti järele nõutawast summast, kui wiimane üle 3.000 rubla ulatab.

2) § 1033, selle üle, et wallaswara müügist, mis üle 200 rubla hinnatud, tuleb „Riigi Teatajas“ kuulutada.

3) § 1086, mis kõneleb selle üle, et wõlgade tasumiseks wõib palgast kinni pidada: neil, kelle aastapalk kunni 500 rublani ulatab $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$; 500 kunni 1.000 rublani $\frac{2}{5}$ — $\frac{1}{5}$; üle 1.000 rubla $\frac{2}{5}$ — $\frac{1}{2}$ osa.

4) §§ 1143 ja 1144 tähtaegade üle, mis ära oodata tuleb enne kinniswara müügile määramist ja millised olenewad wiimase hinnast.

5) § 1149, kuulutamise korra üle, mis oleneb kinniswara hinnast.

6) §§ 1222¹² ja 1222¹⁴, mille kohta walitsus käesolewa seaduseelnõuga esinenud.

Kõik eelpool ülesloetud ümberarwamised tunnistas üldkomisjon tarwilikuks ja otsustas wastawalt täiendada Wabariigi Walitsuse poolt esitatud eelnõu, muutes ühtlasi wiimase redaktsiooni ja wõttes pealkirjaks: Tsiwiilkohtupidamise seaduses ettenähtud rahamäärade kõrgendamise seadus.

Tähendatud muudatuste ja parandustega ühines ka Wabariigi Walitsus kohtuministeriumi esitaja kaudu.

Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku käesolewat seaduseelnõu esimesel lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Täiendawaks ettepanekuks on sõna aruandjal.

Aruandja **A. Jõeäär**: Kuna käesolew seadus kiire iseloomuga ja puhttehniline seadus on, nii et tema wastu arwatawasti suuri waidlusi ei teki, siis teen ettepaneku seda seaduseelnõu wõtta II lugemisele ilma kodukorras ettenähtud kolmepäewalisest tähtajast kinni pidamata.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

9. Wälis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei ühendamise ajutine seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **K. Einbund**: Käesolewa seaduseelnõu järele läheb kriminaalpolitsei kõigi kriminaalpolitsei korraldusseaduses ettenähtud õigustega ja kohustustega üle kohtuministeriumi koosseisust siseministeriumi koosseisu, wälja arwatud kriminaalpolitsei korraldusseaduse § 8 p. 4-as ettenähtud ametnikud, missugused jääwad osalt kohtuministeriumi, osalt statistika keskbüroo koosseisu. Statistika keskbüroo koosseisu nimelt need ametnikud, kes kuritegewuste kohta statistikat peawad, ja kohtuministeriumi koosseisu need ametnikud, kes kuritegewuste wõi süütegude registratuuri peawad. Ühtlasi lähewad kohtuministri õigused siseministri kätte. See seadus hakkab maksma 1. maist käesolewal aastal, see tähend

dab tagasiulatawalt, põhjusel, et krediidid Riigikogu poolt on politseidele lubatud ainult kuni 1. maini, missugusel ajal tulewad ka Wabariigi Walitsuse poolt esitatawa lisaelarwega wastawad krediidid Riigikogule wastuwõtmiseks.

§ 2 järele annab käesolew seaduseelnõu Wabariigi Walitsusele õiguse tarwilikka määrusi ja korraldusi maksmanna politsei keskasutuse, kui ka kolme politsei kohaliste asutuste kujundamiseks. Nagu seaduse pealkirjast näha, tahab ta olla ajutine seadus ja kesta ainult kuni politsei üldise korraldusseaduse maksmapanemiseni. Selle seaduse pealkirjaga, mis kõneleb politseide ühendamisest, on antud juhtnõör Wabariigi Walitsusele, et tema kõigepealt § 2 ettenähtud wõimupiiri korras ühendaks peawalitsused ja siis kokkutõmbamisele ning kujundamisele wõtaks kohapealsed asutused. Kuigi seaduse sisu ei kõnele sellest, missuguse organisatsiooni kuju omab politsei, annab seaduse pealkiri juba siiski teatud üldise juhtnõõri kätte. Oma iseloomu poolest oleks see seadus ülemineku ajajärgu seadus. Nimelt on põhjust arwata, et lühikese aja jooksul wõimalik ei ole politsei korraldust lõpulikult ja täpselt wäljatada, selle lühikese aja jooksul, see oli aprillist kuni 1. maini wõi märtsi lõpust kuni 1. maini, mil meie eelarwet arutasime ja sellepärast walitsuse arwamise järele ülemineku ajajärgul, kui temale see õigus antakse, et tema oma woliga ja oma wõinupiiriga tõmbaks politseiasutused kokku, annaks neile esialgse kuju, kuni lõpulikult politseide korraldusseadus ilmub. Üldkommissjon, arutades seaduseelnõu, wõttis omaks ühelmeelil kõik need motiivid, mis walitsuse poolt esitatud, ja ühtlasi ka kõik selle seaduseelnõu paragrahwid muutmatult. Üldkommissjoni arwates ei wõiks vähematki takistust olla Wabariigi Walitsuse usaldamiseks politseide ümbermoodustamises, lihtsalt juba sel põhjusel, et praegu Wabariigi Walitsusel niisugused wolitused on palju suuremate asutuste kohta, kui seda politsei on ja teatawasti need wolitused on Wabariigi Walitsusel sõjaministeeriumi kohta. Kuna aga asi ise seda nõuab, siis tuleks need õigused Wabariigi Walitsusele anda.

Peaksin tähendama, et tegelikult walitsus on kokkutõmbamisele juba asunud, nagu meil ajalehtedest ka teada, wastu tulles Riigikogu soowiawaldusele eelarwe arutamise puhul. Kokkutõmbamisele on

kõik kolm politseid wõetud; peale selle, kui nemad ühe ministeeriumi alla wiidud, on walitsusel wõimalusi weel suuremale kokkutõmbamisele asuda, kuna juhtimine ja wastutus juba ühe ministri käes oleks.

Üldkommissjoni nimel teen ettepaneku seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Sõna on aruandjal ettepanekuks.

Aruandja **K. Einbund:** Kuna käesolew seadus kiire iseloomuga on, põhjusel, et walitsusel krediidid lõppenud 1. maist 1924 aastast ja et seaduslik alus oleks eelarwe esitamiseks, samuti et mis-kisuguseid waidlusi seaduseelnõu üldkommissjonis esile ei kutsunud teen ettepaneku kodukorras ettenähtud kolmepäewalist tähtaega I ja II lugemise wahel silmas pidamata jätta.

Juhataja **J. Tõnisson:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

10. Riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioniseadus — I lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **L. Johanson:** Igas kultuuri- riigis on riigiteenijad

wanaduse ja töowõimetuse puhuks sellekohaste seadustega kindlustatud. Nii oli ka Wene riigis. Eesti riigis nii kaugele weel jõutud ei ole. Meil puudub praegu riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioniseadus. On olemas ainult üksikud seadused ja üksikud korraldused, nii rahwawäelaste, ohwitseride, sõjawäeametnikkude ja arstide, weneaegsete pensionääride toetamise, ametkohuste täitmisel wigasaanud ametnikkude toetuse seadused. Peale selle on eelarwe korras tulnud üksikuile toetussoowijatele pensioni määrata. Et luua riigi- ja omawalitsuste teenijatele ühist pensioni korraldust, esitas Wabariigi Walitsus 15. juulil 1921 aastal I-sele Riigikogule wastawa seaduseelnõu. Rahwaesitus on seda seaduseelnõu 3 aastat kolmes peakommissjonis ja kahes alamkommissjonis arutanud. Sellejuures on püütud ka ära kuulata asjast huwitatud ringkondade arwamisi. Nii on lastud alamkommissjoni koosolekutest osa wõtta linnade ja maakondade liitudeesitajaid, aga ka ametnikkude keskliidu esitajaid. Peale selle on alamkommissjoni tööst

kestwalt osa võtnud raha-, töö- ja teedeministeeriumi esitajad. Walitsuse projekti sisu oli lühidelt järgmine: asutatakse tööhoolekandeministeeriumi juurde pensionikapitaal. Sii maksab riigikassa ühekordselt 15 miljonit. Omawalitsustelt võetakse teenijate palga alusel 8%. Tööhoolekandeministeeriumi eelarwe järele maksetakse iga aasta teatud summa sinna kapitaalile tarwidust mööda. Sellest kapitaalilt saaksid pensioni wanaduse ja töövõimetus korral mõlemast soost isikud, kes riigiteenistuse seaduse järele riigiteenijateks loetakse; siis need, kes omawalitsuste asutustes teeniwad, wälja arwatud töölised ja omawalitsuste äriliste ja tööstuslikkude ettewõtete teenijad: awalikkude koolide õigustega eraõpeasutuste õpetajad ja lõpuks eelpoolnimetatud isikute perekonnad. Walitsuse projektis olid wanaduse pensioni õiguslikud kõik need, kes 20 aastat teenistuses olnud. Selle järele oleksid saanud pensioni 40% ja kunni 30 aastani oleks olnud pensioni tõus kunni 70%-ni; haiguse korral oleks pensioni saanud 5-aastase teenistuse järele 35%, ja see oleks tõusnud 30-aastase teenistuse järele 85%-ni, kui kõrwalabi tarwilik, ilma selleta 10-aastase teenistuse järele 35%, ja tõus 30-aastase teenistuse järele 75%-ni. Teenistuskohuste täitmisel wõi selle tagajärjel saadud wigastuste korral oli ette nähtud walitsuse projektis 5-aastase teenistuse järele 50%, ja tõus 30-aastase teenistuse järele 90%-ni, siis, kui kõrwalabi ei tarwita, kui aga kõrwalabi tarwitab, siis teenistusaja peale waatamata 100%. Pensionääri surma korral saawad pensioni perekonnad. Peale selle on ette nähtud neile, kellel pensioniõigust ei ole, ühekordne toetusraha.

Riigikogu komisjonis tõusid kõigepealt üles põhimõttelikud küsimused, mis ka siin arwatawasti poolt ja wastu arwamisi esile wõiwad kutsuda. Kõigepealt küsimus, mida käsitab § 1: kuidas tuleks ära määrata neid, kes käesolewa seaduse alla kuuluwad. Rahaasjanduse komisjon asus siin seisukohale, et teenistusseadusega, mis weel wälja antud ei ole ja puudub, pensioniõigust siduda ei saa. Pensioniõigus peaks laiemal hulgal riigiteenistuses olewatel isikutel olema, kui nüüd wõiks riigiteenistuse seaduse alla kuuluda. Peale selle asus rahaasjanduse komisjon ka seisukohale, et ei ole mingit põhjust wälja jätta pensioni-seaduse alt riigi äriliste ja tööstuslikkude ettewõtete tee-

nijaid, niisama ka omawalitsuste asutuste ja ettewõtete teenijaid ning töölisi, wälja arwatud hooaja ja ajutised töölised, näituseks turbatööstuses.

Teine küsimus, mis waidlusi tekitas, oli rahaallikate küsimus: kas tuleb pensioni-kapitaalile soetada ainult riigi- ja omawalitsuste summadest, wõi peawad ka seaduse alla kuuluwad isikud ise oma teenistuse kestel teatud protsendi oma palgast pensioni-kapitaalile maksma? Rahaasjanduse komisjon asus seisukohale, et sarnane mahaarwamine mitte otstarbekohane ei ole. Tema toob ainult asjata tööd juurde. Riigi- ja omawalitsuste teenijatele on palgamääraja kas riik wõi omawalitsus ja selle juures wõetakse juba arwesse ka see õigus, mis pensioni-seadus riigiteenijatele annab.

Edasi, § 7 juures tõusis küsimus üles, kas ka wanaduse määra arwesse wõtta wanaduse pensioni wäljamaksmise juures. Sellekohane määr puudus walitsuse projektis. Rahaasjanduse komisjon asus seisukohale, et meie riigis ei wõi teenijaid liig wara pensioni peale lasta. Kui wanaduse määr wälja jätta, siis wõiks walitsuse projekti järele juba 38—40-aastane inimene pensioni peale minna. Walitsuse projektis oli ette nähtud 20-aastane teenistus, rahaasjanduse komisjonis tõsteti seda 25 aasta peale. 18-, 20-aastaselt astutakse riigiteenistusse, nii et 40 aastate ümber wõiks juba pensioni peale minna. See ei ole aga soowitaw ega pole ka põhjendatud. Rahaasjanduse komisjon wõttis wanaduse määraks alguses 60 aastat, hiljem aga wähenas seda 55 aastani, nii et wanaduse pensioni wõiksid saada käesolewa seaduse põhjal need, kes 55 aastat wanad ja vähemalt 25 aastat on pensioniõiguslikul kohal teeninud.

Edasi wõib waidlusi tekitada § 17 ja sellele järgnewad paragrahwid. Nimelt, kas ja kuidas wõetakse Wene riigi teenistuses oldud aega arwesse. Rahaasjanduse komisjoni seisukoht oli see, et Wene riigis teenitud aeg tuleb arwesse wõtta ja nimelt seda aega, mis on teenitud enne Eesti riigi asutamist, kui pensionäär on vähemalt 1 aasta Eesti riigi teenistuses olnud. Sellejuures ei tule seda aega arwesse wõtta mitte ainult neile, kes sellekohaste Wene seaduste järele pensionisaamiseks õigustatud olid, waid ka teistele, kes Eesti riigis Wene ajal sarnastel kohtadel teenisid, mis käesolewa seaduse põhjal edaspidi pensioniõiguslikudeks loetakse. Näituseks olgu toodud

omawalitsuste teenijad: wallakirjutajad, üks osa kooliõpetajaist jne.

§ 8 — § 12 tõusis küsimus üles, misugustel alustel pensioni määrata wigastatuile ja haigetele: kas ainult tööjõu kaotuse järele või ka teenistuse aja järele. Walitsuse projektis oli aluseks wõetud ainult teenistuse aeg. Rahaasjanduse komisjoni seisukoht oli, et tööjõukaotuse protsent tuleb arwesse wõtta isikutele, keda teenistusest wabastati, kui selle tagajärjel saadud wigastused ja haawad, mis alalist kõrwalabi ei tarwita, teenistuse jätkamist takistawad. Teised muudatused, mis seadusprojektis ette wõetud, on wähema ulatusega. Nii näituseks kustutati § 14 maha 5-aastase teenistuse nõudmine ja wõeti täieliku töowõime kaotamise juures pensioni suuruseks 85% ja osalise töowõime kaotamise juures wastawalt vähem, kuid mitte alla seda pensionimäära, mis õigustatud teenistuseaastate järele.

§ 16 täiendati selles mõttes, et ka neile rahwawäelastele, kes sõjawäelaste pensioni-seaduse alla ei kuulu, kodanlikes teenistuses pensioni wäljateenimise puhul rahwawäes teenitud aeg arwesse wõetakse. Olid ju üks osa riigi ja omawalitsuse ametnikkudest wabadussõjas lihtsõdurid.

§ 22 jäeti wälja aja hulgast okkupatsiooni aeg, nimelt sel põhjal, et seda raske on arwestada, ilma et ühele või teisele ülekohtu ei tehtaks. Üks jagu ametnikka, tihti paremad ametnikud, olid tol ajal kõrwaldatud ehk ise wabatahtlikult lahkunud, kuna teine osa, nende hulgas ka need, keda eriti hinnata meie riigil põhjust ei ole, püsisid oma teenistuses edasi. Arwati, et kõige parem otsustada: sõlm lahti raiuda ja aeg teenistuse aja hulgast maha arwata.

§ 28 lühendati ühekordse toetusraha wäljateenimisaega.

Kuna paljud wanad ametnikud juha riigiteenistusest on lahkunud, neid aga ei ole põhjust pensioni-seaduse alt wälja jätta, siis täiendati seadust wastawa paragrahwiga, mille järele ka neil, kes teenistusest seini lahkunud, muidu aga seaduse nõuetele wastawad, õigus on käesolewa seaduse alusel pensioni saada, niisama ka nende perekondadel.

Mis punitub käesolewa seadusega ühenduses olewatesse kuludesse, siis tööhoolekandeministeeriumi andmete järele läheks selleks 57.000.000 marka. Tööhoolekandeministeeriumil ei ole aga and-

meid selle kohta, kuipalju wõiks minna haiguste ja wigastuste puhul määratawate pensionide katmiseks. Rahaasjanduse komisjon, selle seaduse alla kuuluwuse ringi laiendades, on aga teisest küljest, nagu ma tähendasin, mõned muudatused teinud, kulude kokkuhoidmise suhtes. Ma juba ütlesin, et wanaduse määraks wõeti 55 eluaastat, ühtlasi määrati ka neile, kellel pensioniaja wäljaarwamisel ka Wene ajal teenitud aeg arwesse wõeti, pensioni ülemmäär kindlaks ja selleks on riigiteenistuse kolmanda astme palk. Neile aga, kes pensioni-õiguse omawad ainult Eesti riigi teenistuses, arwatakse pensioni täie palgamäära järele. Kui pensioni-seadus oli rahaasjanduse komisjonis arutusel, siis ei saadetud sinna komisjoni mitte terve rida märgukirju, mis sisaldasid nõudmisi ja soovisid, et pensioni-seaduse arutamist kiirustataks, waid mitmetelt tööaladelt ja ametkonna teenijatelt tuli märgukirju, kus nõuti neile erandite tegemist. Rahaasjanduse komisjon lükkas kõik need ettepanekud tagasi. Nii näiteks nõudsid metsateenijad, et neile wõetakse arwesse ka see aeg, mis nad enne Eesti riiki on teeninud erateenistuses. Rahaasjanduse komisjon leidis, et seda wõimatu teha on, sest siis tuleks kõigil riigiteenijatel kõik see aeg, mida nad enne erateenistuses on olnud, arwesse wõtta. Ei ole mingisugust põhjust teha erandid metsateenijatele. Teiseks, näiteks, tuli kohtupristawite poolt märgukiri, kus nõuti, et nende pensionide wäljaarwamiseks loodakse mõni teine alus. Kuid ka see palwe jäeti rahuldamata, sest kui kohtupristawite palgad ei oleks küllalt otstarbekohaselt normeeritud, siis tuleks siin uus kord maksma panna teise seadusega. Niisuguseid märgukirju oli terve rida.

Komisjonis juhiti mõnelt poolt tähelepanu selle peale, et käesolewa seadusega naigutatakse riigi- ja omawalitsuste teenijad eesõigustatud seisukorda, palju otstarbekohasem oleks olnud riigikodanikkude kohta ühist ja üldist pensioni-seadust wälja anda. Selle teostamine on aga juba tehniliste raskustega ühenduses. Riigi- ja omawalitsuste teenistuses olevatele isikutele võib pensioni-seaduses ette näha sootu teisi aluseid, kui kõigile kodanikkudele, kes erateenistuses on. Nii on tehtud ka teistes riikides ja väga raske oleks üldist seadust ka meil maksma panna. Kuid käesolew seadus peab õieti olema üks osa sellest sea-

dusandlusest, millega Eestis edaspidi tulewad kindlustada kõik kodanikud, kellel enesel tarwilikku sissetulekut ja ülewaldamist ei ole wanaduse ja töowõime tuse puhul. Sellele seadusele muidugi järgneb, ta on juba wastawas komisjonis, kaitsewäelaste pensioni-seadus. Komisjonis on ka hoolekande seadus, mis üks osa küsimusi sellelt alalt, mida käesolew seadus puudutab, lahendab. Kuid paratamata peab järgnema kõigile nendele korraldustele üldine töowõime tuse ja wanaduse wastu kinnitamise seadus. Käesolewa seaduse arutamine, nagu ma juba tähendasin, on kestnud komisjonis 3 aastat ja väga palju wanu, kes wiimast töowõime tuse kokku wõttes, oma kohtadel püsiwad, just sellepärast, et nad ei taha omi õigusi, mida käesolew seadus ette näeb, kaotada, ootawad seda seadust. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku seda seadust wastu wõtta I lugemisel.

J. Holberg (põl.): Wäga austatud seadusandjad! Teie lõpulikule kinnitamisele on tulnud üks väga tähtis seadus, wõib olla üks tähtsamatest, mida Riigikogu on wastu wõtnud, wälja arwatud põhiseadus ja maaseadus. See seadus puudutab väga tähtsa ja väga tarwiliku kihi huwisid riigis, nimelt otsekoheseid riigiwõimu teostajaid — ametnikka, niihästi keskkohas, kui ka koha peal — omawalitsuste teenijaid. Walitsuse eelnõus oli ette nähtud, et need kaks kateooriat isikuid peawad käesolewa seaduse alla käima. Rahaasjanduse komisjoni poolt tehti weel üks täiendaw ettepanek, ja nimelt sotsiaaldemokraatliku rühma esitaja härra Johanson'i poolt ja wõeti selle seaduse alla ka kõik töölisel, kes riigi ette wõtetes ja omawalitsuste asutustes teeniwad. Nii siis on käesolewa seaduse lahendada jäetud pensioniküsimus meie riigipeast alates kunni kõigewiimase tööliseni sadamatehastes wõi kojameheni kusagil riigiasutuses. Kas see küllalt otstarbekohane on ja kas see küllalt häid tagajärgi annab, selle juures saan mina edaspidi peatama. Suur hulk isikuid saawad haiguse, wanaduse ja wigastuste puhul kindlustuse selle seaduse põhjal. Nad wabastatakse kõigist kohustustest ja neile maksetakse ilma tööta puhkepalka. Kõik need isikud on sellest huwitatud, et see seadus neile rohkem annaks, see tähendab, et nemad wõiksid minna warem pensioni peale ja et neile oleks maksetaw palgamäär soodne jne. Riigil aga omalt

poolt väga tähtis, et tema ametnikud ja samuti omawalitsuse ametnikud oleks huwitatud just riigiteenistusest, et nemad sinna läheks parema meelega, et riigi kasutada oleksid paremad jõud ja et seda kätte saada, peab muidugi soodustusi tegema, aga kõige juures tuleb arwestada riigi majandusliku kandejõuga ja rahwa maksujõuga, sellepärast, et kõik need kulud, mis sealt tulewad, lasuwad raske koormana meie maksumaksja peal.

Arusaadaw et kui sellel seadusel niisugune tähtsus on, et siis ajakirjanduses ja poliitilistes ringkondades tema wastu suur huwi peaks olema. Seda meie näeme küll Lääne-Euroopa wanemates riikides, aga ei wõi ütelda, et see ka meil Eestis nõnda oleks olnud. See seadus on, nagu lugupeetud aruandja tähendas, juba kolm wõi neli aastat olnud meie parlamendi portfellis ja on nüüd, alles pika arutamise järele, lõpulikule arutamisele tulnud. Mina arwan, et see seadus lahendab väga tähtsat küsimust ja et sellepärast meie peaksime põhjalikult järele kaaluma, kuidas parem pensioni-küsimust lahendada, kui suured wäljaminekud on ja kas meie jõuame kõike seda kanda. Kõige selle peale waatamata ei ole aga märgata, et selle seaduse wastu huwi oleks olnud sel määral, kui seda oleks wõinud oodata.

Meie teame, et kui käesolewa aasta-saja algul Prantsusmaal asuti pensioniseaduse wäljatõotamisele, et siis sel ajal mitte üks kabinett selle läbi ei langenud, waid et seal langesid paar kabinetti selle tõttu, et mindi konflikti parlamendiga.

Mõnelt poolt on toonitatud, iseäranis on seda tehtud pahemalt poolt, et see seadus oleks nagu konstrueeritud hoolekande põhimõtetele, see tähendab, et tema peab wõimaldama teatud elamise miinimumi nendele riigiametnikkudele, kellest seal jutt on. Mina pean ütleva, et see waade on ekslik ja et käesolew seadus on just tasuseaduse põhimõtetele kokku seatud, ja nimelt, et pensionisaamise õigus oleks riigiteenijatel nagu wastutasuks selle eest, mis nemad riigile peawad andma. Meie teame, et riik piirab seadustega riigiteenijate tegewuse wabadust, ta paneb neile isesugused kohustused peale, nõuab, et kõik riigiteenijad kogu oma tööjõu peawad riigile pühendada, et nemad kõrwalametit pidada ei tohi ja ei anna üldse riigiteenijale wõimalust nii wabalt wõidelda oma majanduslikkude õiguste eest, kui wõiwad seda eraasutuste teenijad. Riigiteenijal puudub streikimise wabadus,

tema ei saa oma õiguste eest sel määral wõidelda ja siis on ju arusaadaw, et riik peab oma teenijatele midagi wastutasuna andma. Pensioniõigus olekski ülewaltähendatud wastutasu. Et seda wastutasu saada, peawad ka riigiteenija poolt olema teatud eeltingimised täidetud, näituseks peab tema teatud aja riiki teeninud olema ja ainult siis on temal õigus pensioni saada, kui tema on wigastatud wõi on tema haiguse ehk wanaduse tõttu oma tööpõu kaotanud. Aga et meie täiesti terwetele ja töowõimelistele inimestele hakkaks pensioni maksuma, see ei ole meie rühma arwates mitte lubataw. (Wahelhüüekeskelt: Aga kui tema seda on ära teeninud?) Kui tema weel tööd suudab teha, siis ei tohi temale mitte pensioni maksta, sest meie riigi majanduslik seisukord ei luba töowõimelistele inimestele töötasu maksta.

Käesolew seadus arwab juba, et meil inimene kaotab oma töowõime 55-aastaselt. Minu arwates on see aeg warajane ja 55-aastane inimene on täiesti töowõimeline. Kui meie waatame teiste, palju wanemate ja jõukamate riikide pensioniseadusi, näituseks Saksamaa oma, siis näeme, et seal riigiteenija pensionisaamise õigus, kui tema terwislik seisukord normaalne on, algab alles 65-aastaselt, meie seadus tahab seda aga juba 10 aastat warrem anda, ja meie arwame, et niisugune aja lühendamise teatud kulud riigi peale paneb, sellepärast et meie peame täiesti tööpõulisele ametnikule $\frac{2}{3}$ palka maksuma, kuma ta oleks weel väga hästi riiki teenida wõinud ja ei oleks pruukinud riigiteenijate arwu suurendada.

Kuid mitte ükski Saksamaal ei ole see nii, kus nii kõrge aja norm wõetud, waid meie näeme, et ka Inglismaal on ette nähtud 60-aastane wanadus ja et Shweitsis nõutakse, et inime peab nii kaua riigiteenistuses olema, kunni ta töowõime täiesti kaotab ja alles siis saab tema pensionisaamise õiguse. Teie wõite ju ka ette tuua, et üksikutel tegewusaladel wõib inimene rutemini ruineeruda kui 65-aastaselt, tema wõib niitelda oma elukutsest teatud haiguse saada, see wõib ju ka osalt õigus olla, aga selleks on ette nähtud wastaw paragrahw, mis lubab juba wiieaastase teenistuse puhul ilma wanadusmäära arwesse wõtmata pensioni maksta, wõib olla küll vähemat protsentuaalselt, aga siiski on tal wõimalus pensioni saada. Peale selle peab ka weel tähendama, et kui nüüd ametnikkudele awaneb wõima-

lus warakult, see tähendab 55-aastaselt täies meheas ja elujõus minna pensioni peale, et selle läbi riik kaotab hulga suurema kogemustega ja wilunud ametnikka ning wiimaste asemele on sunnitud wõtma vähemkogenenud ja vähemwilunud ametnikka. Kui meie nüüd oma pensioni ajamäära vähendame, siis wõib olla huwitab see teid, palju see meil maksuma läheb. Meie teame, et meil praegu ametnikkude palgaks 2 miljardit marka läheb, sealt on wälja jäetud perekonna-abirahad ja laste-abirahad. Minul ei ole kindlaid statistilisi andmeid, kuid nagu teada, on nende summade kalkulatsiooniks wõetud Lääne-Euroopas harilikult 6—8%. Wõtame ka ainult 6%, siis kuluks meil ära aastas riigiametnikkude pensionide peale 120 miljonit 2 miljardi pealt arwates. Kui ütleme, et 10% kõigist nendest riigiametnikkudest elawad kunni 60 aastani ja 5 aastat ilma töötasu tuleb neile palka maksta, suurendaks see riigi wäljaminekuid 10 miljoni wõrra. Wõib olla, et lähematel aastatel ei tule meil niipalju, see tähendab 6% palkade summast pensioni peale ohwerdada, sest meie riik on alles noor ja wõrdlemisi noortest isikutest koosseisew walitsuse aparaat, aga tulewikus igatahes peame meie miinimum rehkendama ülewaltähendatud protsendiga.

Seaduse teises paragrahwis nähtakse ette, et töö-hoolekandeministeeriumi walitsemisesse jääb pensioni-kapitaal. Minu arusaamise järele ei wõi siin juttu olla mingisugusest kapitaalst. Meie kujutame omale kapitaali ette kui rahasummat, mis alaliselt püsib ja selle summa protsentidest maksab töö-hoolekandeministeerium pensioni-summasid. Praeguse konstruktiooni juures, nii nagu walitsuse poolt esitatud eelnõu seda käsitab, ei ole aga see kapitaal püsiw, see 15 miljonit, mis sinna riigikassast tuleb, saab otsekohe töö-hoolekandeministeeriumi poolt wälja maksetud pensionäridele. Järgmine põhimõttelise tähtsusega küsimus oleks, kas peame tulewaste pensionisaajate palgast mahaarwamisi tegema wõi mitte. Meie rühma arwamine on, peaks tegema ja nimelt järgmistel põhjustel: kui tahetakse luua kapitaal, tagawarafond, siis oleks küll kohasem, kui pensioniõiguslike kude riigiametnikkude palkadest wõetaks kõige minimaalsem protsent maha, ütleme 2%, ja kui riik paneb sinna juurde 2%, millest kogunud summad jääks tagawaraks ehk teatud tagawarafondiks. Teatud aja jooksul wõiks see väga suureks summaks

wälja kujuneda ja nende summadega, kui nemad teatud suuruseni jõuawad, teatud jookswate küsimuste lahendamisele asuda. Meie teame, et Saksimaal, Saksa riigi osariigis, pensioni-seadus näeb ette teatud mahaarwamist ja ka muis Saksa osariikides olid need mahaarwamised, mille läbi loodi seal tagawarakapitaal wõi fond, mis Preisimaal seisis siseministeeriumi walitsemises. Selle abil lahendati riigiametnikkude kohta käiwaid tähtsaid küsimusi. Näiteks andis Preisimaal siseminister luba riigiametnikkudele ehitada sanatooriumid ja haigemajasid ja 1922 a. lubati ametnikkudele korterikriisi lahendamiseks teatud summat wõtta käesolewast fondist, kuhu oli kogunud mahaarwamistest suurem summa.

Meie arwamise järele oleks see otsarbekohasem, kui ka meie oludes oleks tehtud teatud mahaarwamisi ametnikkude palgast selle kapitaali heaks. Meil on ikka ette toodud ja öeldud, et teistes riikides ei ole neid mahaarwamisi tehtud ja et seal wõtab riik kõik need kulud oma kanda. Aga nagu ma alguses tähendasin, on meie pensioni-seadus väga laialuluslik, selle alla käiwad väga mitmesugustes tegewusharudes tegutsewad isikud. Kõige modernsem oli Saksa pensioni-seadus, kus ei tehtud mahaarwamisi, aga selle juures peab kahte asjaolu arwesse wõtma: Esiteks oli siin poliitiline põhjus ja nimelt Saksa keskwalitsus oli huwitatud, et temal oleksid koha peal truid ametnikud, kes osariike hästi walwaks ja rohkem liidu huwisid tähele paneks kui kohapealsete omasid. Teine põhjus oli see, et Saksamaal oli niiwõrd vähe ametnikka, kes kuulusid pensioni-seaduse alla. Suurem osa administratiiwkuldudest lasus osariikide walitsuste peal ja osariikide pensioni-seadustes meie mitte ei leia, et mahaarwamisi ei tehta. Teil ehk wõib kahtlus tulla, kas nendest mahaarwamistest wõib niisuurt kapitaali koguda, aga kui meie wõtame näituseks peawalitsuse ülema 25.000-margalise palgaga ja sellest wõtame iga kuus 500 marka ja kui see 25 aastat 5% peal oleks, siis tema isik oleks sinna kapitaali mahutanud 466.900 marka ja 30 aasta jooksul oleks see kapitaal kaswanud 648.200 marga peale. Esimese palgaastme, see tähendab 18.000 marga juures oleks 25-aastase kogumise järele 336.100 ja kõige wäiksema palgalise, 4.800 margaga, keda meil riigiteenistuses kõige rohkem on, oleks kogunud 96 marga

maksimisega kuus 25 aasta jooksul 89.630 marka ja 30-aastase teenistuse järele 127.400 marka. Kui meie kõigi nende palgade üldsummast wõtaksime 2% ja 4%, mis riik oleks maksnud, siis tuleks wälja, et riigiteenijad 25 aasta jooksul maksaks 155 miljonit ja riik 311 miljonit. Kui meie wõtaks, et meil 25 aasta jooksul mitte ühtegi ametnikku pensioni peale ei läheks, siis oleks meil tagawarafond umbes 455 miljonit ja kui meie selle kapitaali protsendid wõtaks, oleks sellest nii suur sissetulek, et suurem osa pensioni maksimiseks minewad summad sellest kaetud saaksid.

Peale selle pean ma veel ühe iseäralduse peale tähendama ja nimelt, et meil on uue riigiteenistuse seaduse järele suurem osa riigiteenijaid wabapalgalisi, see tähendab — erakokkuleppe alusel ja riik wõib neid igal ajal ilma mingisuguse wastutasuta ja ilma, et tal kohtuskäimiseks ja õigusenõudmiseks õigust oleks ametist lahti lasta. Ainult teatud wäikene kategooria isikuid, kes koosseisudes on, need seisawad awaliku õiguse alusel, keda wõib riik ainult keeruliste teedega lahti lasta, kuna aga suurem osa ametnikka wõib päewa pealt lahti lasta. (A. Jõeäär, sd.: Mispärast wahet tahakse suurte härrade ja ametnikkude wahel?) Niisugune põhimõte on... (Wahelhüüe A. Jõeääri, sd., poolt.) Kui wabapalgaline lahkub, siis oleks ju väga tähtis, kui ta lahkudes pensioniõiguslikuks ei ole saanud, et ta teatud summa saaks pensioni kapitaali arwelt ja mina arwan, et suuremalt osalt nad seda ilmaski olema ei saa. Meie ülematel ja riigil saab igatahes huwi olema, et nad pensioniõiguslikkudeks ei saaks ja kui nende teenistuse aeg pensioni wäljateenimisele hakkab lähenema, siis on ju wõimalik neid wastuwaidlemata korras lahti lasta, nii kui iga eralepingu alusel. (Wahelhüüe A. Jõeääri, sd., poolt.) See wõib mitte ainult teoreetiliselt, waid praktiliselt olla. Kui meil tuleks kommunistlik walitsus, siis ta laseks kõik lahti, et neile mitte pensioni maksta. (Wahelhüüe: Kas loodate?) Ma pean tähendama, et kui teie enamuse saate, 51 kohta, siis on teil ka teatud hurwid puhastustööd teha, härra Jõeäär. (Wahelhüüe A. Jõeääri, sd., poolt.)

Juhataja **J. Tõnisson**: Palun kahekõnesid mitte pidada.

J. Holberg (põl.): Nüüd olgu tähendatud weel ühe väga huwitawa ja põnewa küsimuse kohta, mis rahaasjanduse komisjonis elawat mõttewahetust esile tõi, see on nimelt järelejäänutele, see tähendab lesele ja lastele pensioni kindlustamine. Meil wõeti põhimõte wastu, et kui pensionisaaja, see tähendab see, kes pensioni wälja on teeninud, ära sureb, siis fikseeriti ära pensioni makswast summast teatud murdarw, nii näituseks lesele otsustati maksta $\frac{1}{2}$ surnu pensionist wõi kadunud mehe pensionist ja lastele igale ühele $\frac{1}{3}$, (J. Piiskar, is.: Kas siis nende kõhud wäiksemad on?) kui laste arw suurem on, wõib pension näiteks suurem olla peale perekonnapea surma, kui tema eluajal. Kui wõtta, et perekonnapea surm on lastele suur moraalne kaotus ja seda ta on ilmtingimata, aga seda teie rahaga kinni maksta ei saa. Esiteks mina pean tähendama, et siin mindakse täiesti põhimõttest lahku, mis pensioni-seadusel ühiseks on. Meil tuleb wälja, et lapsed ja isegi lesk hakkawad rõõmu tundma, et nende isa rutem hauda läheb, sest selle läbi awaneb wõimalus riigilt palju suuremaid summasid pensioni saada. Lubage, ma näitan seda arwudes. Kui meie wõtame peawalitsuse ülema 25.000-margalise palgaga kuus, siis 70% palgast pensioni, mis ta saab, teeks wälja 18.000 marka. Lesk saaks 9.000 marka ja iga laps 6.000. Kui perekonnas ainult üks laps, siis tuleks pensioni 15.000 marka. Aga kui perekonnas on kaks last, siis tõuseb pensioni määr kõrgemale ja siis saaks juba 21.000. (Wahelhüüe pahemalt poolt: Aga kui 10 last, palju siis?) Seda ma ütlen kõhe. Kui 10 last on, siis saab pensioni 69.000. Kui kolm last perekonnas oleks, saaks perekond pensioni 27.000, see tähendab, juba 2.000 rohkem, kui isa palk oli. Kolme lapse juures saaks perekond juhtumisel, kui isa surnud, rohkem pensioni, kui siis, kui isa ise teenis. Nelja lapse juures saaks perekond pensioni 33.000.—, wiie lapse juures 39.000.— ja kuue lapse juures 45.000.— Pensioni saawad lapsed 20 aastani, kui nad koolis käiwad. Nüüd mina näitan, et lapsi wõib väga palju tekkida ja nad ei pruugi sugugi lihalikud lapsed olla. § 33 ütleb, et pensioni saamisel wõetakse arwesse lihalikude laste kõrwal ka lapsed wäljaspool abielu ja peale selle weel adopteeritud lapsed. Teie, härra Jõeäär, olete jurist ja tunnete seadust ning teate väga hästi, et

adopteerimist mingisugused seadused ei takista. On tarwis ainult 18-aastane olla, ja teie wõite omale mitu adopteeritud last wõtta. Järgmine paragrahw ütleb küll, et peawad „triffende Gründe“ olema adopteerimiseks ja sarnaseid mõjuwaid põhjusi wõib ju väga kergesti leida. Igatahes adopteerimiseks seadus mingisugust ülesaamatut kitsendust ei tee. Pärast on lastel wõimalus adopteerimisest lahti ütelda ja oma endisesse seisukorda tagasi minna. Tähendab, riik kaswatab nad üles. Rahaasjanduse komisjonis toodi ette, et meil rahwaarw wäheneb ja on tarwis igasuguseid teid leida, kuidas seda pahet kõrwaldada. Meie, põllumehed, oleme põhimõttelikult selle poolt, et peab rahwaarwu kaswu edendama, aga ühte peame ütlemä, et pensioni-seadusega ei saa seda väga tähtsat küsimust mitte lahendada. Seda esiteks. Ja teiseks ei saa meie kuidagi nõus olla, et selle seadusega ainuõigus selle küsimuse lahendamiseks on antud riigiametnikkude kätte. Meie julgeme kahelda, et nemad selle lisamaksu juures suudaksid midagi ära teha, sest neid on ikkagi protsentuaalselt wõrdlemisi wäikene arw ja küsitaw on, kas nemad selleks kõige kohasem rahwakiht on. Igakord ei ole rahwaarwu kaswamise juures mitte rahaline külg tähtis. Teie teooria järele peaksid jõukad perekonnad kõige lapserikkamad olema, kuid tegelikult on siin just wastupidi. Ja kui nüüd teie tahate tõesti laste kaswatamise toetamise seadust anda, siis arwan mina ja ka põllumeeste rühm, et ei ole põhjust ega mingisugust mõtet, et need preemiad saaksid jagatud klassidesse, ja et nad ripuksid ära, missuguse koha peal lapse isa teenis. Siin peaks ikkagi teine põhimõte maksma, olgu laps kas kojamehe oma, wõi kõrge ministri-härra laps, aga toetusraha peaks tal ikkagi ühesuguses suuruses wälja antama, ja pensioni-summad ei tohiks mitte suuremad olla isa palgast teenistuse ajal ega palgast teenistuse ajal.

Teine kategooria isikuid, kes ka selle pensioni-seaduse alla peawad käima, oleks omawalitsuste teenijad. Meie poolt waieldi wastu sellele seadusele ning toodi ette, et käesolew seadus ei suuda omawalitsuste teenijate pensioniküsimust lahendada ja küllalt ei wasta pensionisaajate huwidele. Kõigepealt, lugupeetud rahwasaadikud, ei tea meie, keda selle seaduse järele peame omawalitsuste teenijateks lugema. Meil ei ole weel omawalitsuste teenijate seadust ja ei tea kas

wõime lugeda linnanõunikka, linnapead ka omawalitsuse teenijate hulka. (E. Weberman, rhsw.: Riigiteenijate seadus ei ole ka olemas!) Wabandage, härra Weberman, see on olemas, nimelt kolmas kõide Wene seaduste kogus. (J. Piiskar, is.: Aga mõnes teises kõites on omawalitsuste teenijate seadus!) See läheb meie oludest palju lahku. Selles seaduses igitahes ei ole midagi kindlat ja ta wõib sattuda, wõib olla, iseendaga wastolusse. Ühes paragrahwis räägitakse, et omawalitsuste teenijad on kõik, olgu nad nimetatud wõi walitud. Meie teame, et walla omawalitsuse liikmed kõik walitakse. Teises paragrahwis seletab seadus, et inimesed, kes peawad ametid, mis loetakse kõrwalametina, ja ei tarwita inimese terwet tööjõudu, ei käi mitte pensioni-seaduse alla. Tähendab, et wallawanemaid ja nende abisid ei saa mitte selle paragrahwi järele selle seaduse alla lugeda, kuna teise paragrahwi järele seda teha wõib. Nagu näete käiwad need seaduse paragrahwid üksteisele täiesti wastu nii, et selle seaduse käsitlemine selles osas, mis puudutab omawalitsuste teenijate küsimust, oleks väga raske. (Wahelhüüded pahemalt poolt.) Meil on praegu põllumeeste rühmas inimene, kes 30 aastat omawalitsuse teenistuses tegew olnud. Nüüd on ta 2 aastat Riigikogus olnud ning riik peab temale Riigikogu liikme palga põhjal pensioni maksma selle peale waatamata, et ta omawalitsust kauemat aega teeninud on. (W. Linnamägi, krst.: Omawalitsus maksab pensioni!) Seadus ütleb, et pensioni saab tema sealt asutusest, kus tema wiimast korda teenis. (W. Linnamägi, krstl.: Riigikogu liige ei saa pensioni!) Seaduses öeldakse, et Riigikogu kui ka Asutawa Kogu aeg wõetakse arwesse, nii samuti ka palk ja teine paragrahw ütleb, et pensioni maksetakse wiimase teenistuse koha järele. Noh, olge lahked, mis teie selle kohta ütlete? (W. Linnamägi, krst.: Ma ütlen seda pärast!)

Teisest küljest olgu tähendatud, et meil suurem osa omawalitsuse teenijaid ja just wastutawaid teenijaid on walitawad. Teoreetiliselt wõib oletada, et 25. aasta jooksul walitakse kedagi 8 wõi 10 korda linnapeaks wõi linnanõunikuks, kuid tegelikult tuleb seda väga harwa ette, sellepärast et omawalitsuses ei walita mitte ükski isikut tema tubliduse järele, waid tihti

wõetakse ka muud asjaolud arwesse, nimelt, poliitilised wahekorrad, kokkulepped jne. Nii et tegelikult wõib see õigus omawalitsuste teenijate juures täiesti nulliks muutuda ja mina arwan, et omawalitsuste esituskogud, kes peawad finansilise külje eest muret kandma, wõtawad seda ka arwesse walimisel. Kui näituseks on wana ja väga wilunud omawalitsuse teenija, siis teda just meelega ei walita, sest et tema walimine ja tema lahkumine õige pea teatud kulud omawalitsusele kanda toob. Mina kardan seda just kõige rohkem meie wallasekretääride pärast, ja sellepärast see seadus nende omawalitsuste teenijate seisukorra weel halwemaks teeb, kuna ta neile wähenab wõimaluse uuesti tagasi walitud saada. Üldse wõib ju rääkida selle poolt, et kõik pensioneerimine tsentraliseeritakse Tallinna, koondades teda töö-hoolekandeministeeriumi kätte. Meie arusaamise järele ei maksaks siin küll seda tsentraliseerimise wõi keskohta koondamise poliitikat ajada. Omawalitsustele pannakse üldise hoolekande seadusega kohustused peale kõigi elanikkude kohta, aga nende enda teenijate pensioneerimine wõetakse ära nende käest ja antakse riigi kätte. Ja mis peab nüüd see omawalitsus tegema, tema peaks selle rahasumma saatma töö-hoolekandeministeeriumile, see saadab ta jälle Eesti panka, igalpool peab teda arwestatama ja sisse kantama, selleks on tarwis inimesi, selleks on tarwis uus aparaat luua. Kui aga kohalik teenija läheb omale pensioni saama, siis peab tema koha peal ühte komisjoni tulema, sealt teise komisjoni Tallinna jne. Kõige halwemal juhtumisel on temal kuue nädala pärast wõimalik wastust saada. Meie arwamise järele oleks otstarbekohasem seda teed käia, missugust teed on käinud teised wanemad riigid ja nimelt, et omawalitsuste teenijate pensioneerimine tuleb omawalitsuste kätte jätta ja nimelt kassade näol. Nii oli korraldatud Wene-maa semstwo teenijate pensioneerimine, samuti on Saksamaal omawalitsuste teenijate pension kindlustatud kohaliste pensioni kassade näol.

Lõpuks tuleksin ma kõige wiimase kategooria juurde, mis rahaasjanduse komisjonis ad hoc sisse wõeti meie lugupeetud aruandja ettepanekul ja nimelt meie äriliste ettewõtete teenijatele ja töölistele pensioni kindlustamine. Meie arusaamise järele ei wõi äriliste ettewõtete direktorid, samuti Eesti panga ja põlewkiwitööstuse juhtiwatel kohtadel seiswad jõud

mingisuguse pensioneerimise alla käia ja nimelt järgmistel põhjustel: need riigiteenijad, kui neid selleks on mitte otstarbekohaselt loetud, elavad hoopis teistsugustes tingimistes, nende käed on vabad äritegemiseks, nemad wõiwad mitu kohta pidada, ühe sõnaga, palju rohkem enamsoodustatud tingimistes kui teised riigiteenijad, nad saawad puhaskasu protsendid jne. jne. Ma arwan, et kui üks perekond saab 7500—8000 m. palka kuus, siis on wõimalik temal oma perekonna eest hoolitseda ja wanadusepäewaks järele jätta. (A. Jõeäär, sd.: Aga põlewkiwitöölised, palju nemad saawad?) Waadake, selle töolisteküsimuse juurde ma tulen. Selle seadusega teete teie nende seisukorra weel halwemaks kui ta praegu on. (A. Jõeäär, sd.: Seda ma arwan ka.) Nii ei saa meie põhimõttelikult olla nende äriliste ettevõtete ametnikkude ja teenijate pensioneerimise poolt. Pealegi on neil makswate seaduste järele, mis on Eesti keelde tõlgitud ja „Riigi Teatajas“ 21 a. awaldatud, õigus saada wigastuste ja haiguste puhul palka $\frac{2}{3}$ kuupalga suuruses. Mis puutub töölisesse, siis julgen ma kinnitada, et põllumeeste rühm tööliste kindlustamise vastu ei ole wigastuste samuti ka haiguste puhul. Kui meie lubame seda, et tööstusettevõtete inventaar, masinad ja hooned saawad teatud õnnetujuhtumiste vastu kindlustatud, siis on iseenesest arusaadaw, et ka töölisel seesama õigus peaks antud saama, aga meie oleme selle vastu, et see tahetakse ühe suletõmbega ära otsustada. Meie oleme vastu just sellele wiisile, kuidas niisuguseid tähtsaid küsimusi ühe suletõmbega tahetakse ära otsustada ja mille läbi see asi sugugi ei wõida, waid just nimelt kaotab. Kui omal ajal Shweitsis selle tööliste kindlustamise küsimuse juurde asuti, siis kutsuti kõigi asutuste — tööstusasutuste ja tööliste esitajad, riigiasutuste esitajad sinna kokku ja arutati pikalt ja laialt, kuidas seda küsimust paremini lahendada, et see seadus tõesti otstarbekohane oleks ja et ka niitelda kodanikkude usk tema headuse ja otstarbekohasuse sisse ei kõiguks. Niisamasugune lugu oli ka Saksa kinnituseadustega. Seal kaaluti ja kalkuleeriti ka wäga piinlikult seda asja järele, et seadus ka tõesti otstarbekohane oleks tehtud. Teiseks ei ole ka mitte sugugi teada, kust kohast need sissetulekuallikad, kust need rahasummad tulewad, mis selle peale wälja antakse. Shweitsis tuli esimese seaduse wäljatöö-

tamisel $2\frac{1}{2}$ miljonit franki eelarwes puudu. Hea küll, mis seal tehti? Seal liidunõukogu tegi ülesandeks kohalikule walitsusele, et ennem seda seadust mitte maksma panna kui on $2\frac{1}{2}$ miljonifrangilise puudujäägi katteks allikad leitud. Liidu nõukogu pani ette: esiteks, kunstialal oli määratud 100.000 franki, seal pool ära wõtta, siis taheti lühemad tähtajad teha wäetee-
nistusel, wähem padrunid wälja anda, riigiametnikkude ja -teenijate sõidu- ja päewarahasid komandeerimiste ajal wähen-
dada. Ja nii kaua riiginõukogu ei wõtnud seda seadust wastu, kui mitte see puudujääk ei olnud kaetud. Meil seda sugugi ei küsita, kust kohast need summad tulewad, ja meie arwame, et niiviisi meie mitte sellele asjale head ei tee, waid et meie wõime halwemaks teha weel seda. Kujutame ette, et seadus maksma on pandud. Aga ettevõtjatel ei ole wõimalust neid pensioni peale minewaid summasid wälja maksta. Omawalitsuste juures tuleb see tingimata ette, sest neile paneb käesolew seadus 25-miljonilise kohustuse peale. Aga meie teame, et omawalitsused ei saa praegu mitte oma kooliõpetajatele palgarahasid ega korterirahasid wälja maksta, käiakse kohut, kus ta suudab siis weel seda pensioni anda neile oma teenijatele, kes selleks õigustatud on. (J. Piiskar, is.: Oleks Tekuulnud, mis härra Tonkman ütles maksuseaduse kohta!) Ja teisest küljest peab ära tähendama seda, et ka see ei ole meie arusaamise järele sugugi õige, kui töölised jagatakse kahte osasse: esiteks need kindlustatud töölised ja teiseks, kes mitte kindlustatud ei ole, see tähendab eraettevõtetes. Ja mina pean tõesti imestama, et meil ka üks töölistejuhtidest libedale teele selles asjas on läinud ja selle ettepaneku tegi. Omal ajal, see oli enne, kui Saksamaal üldine kinnituseadus maksma pandi, siis olid mõned tugewamad ettevõtted, kes hakkasid asutama ise oma tööliste kinnituskassasid õnnetujuhtumiste ja haiguste puhul pensioni wäljamaksmiseks. Ja mis siis nägime Saksamaal? Töölistejuhid kogu aja wõitlesid selle vastu, et ühtlast töolisteklassi mitte killustada, et üks pool on kindlustatud ja teine pool ei ole mitte kindlustatud. Selle läbi algaks tööliste omawaheline wõistlus, sest kõik tahaksid sinna ettevõttesse tööle minna kus wõimalik pensioni saada, ja suruksid wiimases kohas palgad alla. (E. Weberman, rhws.: Kas Te Johanson'iga räägite,

wõiräägite meile?) Ma arwan, et Teie kuulete sinna ka. Siis arwame meie, et see mitte sugugi otstarbekohane ei ole just, nimelt tööliste oma huwides, niisugust süsteemi läbi wiia. Ma tähendaksin praegusel silmapilgul, et pensioni saamisel niisuguse süsteemi juures ei ole mingisugust tähtsust. Kui nüüd töölisi kindlustada nende töowõimetuse wõi wanaduse pärast, siis meie arwates see peaks sündima üldiselt, olgu kas eraettewõtetes wõi riiklikkudes ettewõtetes töötawate tööliste juures. Peaks olema üks ühine kassa maal ja linnas. Meie riiklikud tööstused wõiwad weel ära tasuda seda summat, aga ma olen kindlas arwamises, et meie eratööstused seda mitte ei suuda, ilma, et nad tööliste palkadest mahaarwamisi teeks selle pensioni-kapitaali jaoks. Muidu ei suuda nemad seda teha, sest et meil on walmistamise kulud nii kui nii suured, ja siis ei wõi nad muidugi wõistelda teiste riikide ettewõtetega. Ja siis peab weel selle peale tähelpanu juhtima, et kui meil mingisugust kindlustust töolistel ei oleks, et siis oleks see seadus ni rutuline ja nii kiire. Aga ma julgen lugupeetud seaduseandjate tähelpanu juhtida sellepeale, et meil on juba wastawad seadused maksmas. Ja mina pean ütleva, et nad ei ole mitte nii halwad, nagu mõnelt poolt arwatakse, waid see osa Wene seadustest on wabameelsem, kui Shweitsi seadused sellel alal. Shweitsi seaduse järele on tööline sunnitud teatud protsendi oma palgast maksma õnnetujuhtumiste korral abiandmiseks, aga meie seaduse järele peab seda ainult ettewõtja tegema. Praegu on kõik meie riiklikkude ettewõtete töölised kinnitatud õnnetujuhtumiste vastu, ja kui midagi juhtuks, siis saawad nemad $\frac{3}{4}$ oma palgast pensioni, kuna teatud juhtumistel küll ka vähem wõiwad saada. Mis aga nüüd selle pensioni kättesaamisesse puutub selle uue korra järele, siis on see asi palju keerulisem kui praeguse korra juures. Praegu ei ole töölisel muud tarwis, kui läheb oma tööstuse juhatause juurde, ja see peab kõik korraldama, ja kui tema leiab, et tööline on kas meelega wõi hooletuse pärast õnnetusse sattunud, siis peab ta ise seda tõeks tegema. Aga meie uue seaduse järele pannakse see kohustus, selgeks teha, et tema tõesti on saanud wiga, tööliste enese peale. See tähendab, sootu halwemaks teeb see uus seadus tööliste seisukorra. Selle kohta räägiwad just paragrahwid 57 ja 49, kus tööline peab tõeks

tegema, et ta tõesti töö juures wiga on saanud.

Ja kui praegu see pensioni-seadus maksma hakkab, siis ei saa tööline arstabi rohkem kui 16 nädalat, ja siis wabastatakse tema, arstimine lõpeb ära ja ta saab pensioni. Aga endine seadus wõimaldab 2 aasta jooksul arstimist ja peale selle saab tööline weel pensioni $\frac{3}{4}$ oma palgast. Nii, et see uus seadus arstimise küsimust ei lahenda, waid seda peab lahendama see haigekassade põhimäärus. Ja see rohkem abi ei anna kui 16 wõi 14 nädalat.

Peale selle pean weel tähendama, et uue seaduse järele määratakse järeljäänutest pensioni ainult lastele ja lesele. Aga selle endise seaduse järele wõisid seda saada kõik need isikud, kes tööliste hoole all seisisid: wennad, õed jne.

Aga kõige keerulisem küsimus, mille läbi see seadus igasuguse tähenduse kaotab, on see, et kõik need töölised ei saa kuidagi wiisi oma wäljateenitud aega tõeks teha. Pensioni-seadus ei ütle, et see pensioninõudja peab oma teenistuse aega tõeks tegema igasuguste abinõudega, waid seal fikseeritakse ära, et seda saab teha ainult teenistuslehtedega, et iga tööliste kohta peab peetud saama teenistusleht ja selle järele saab siis teenistuse aega määratud. Lugupeetud rahwaesitajad, teie kõik teate, et töölised on väga liikuw element, et aastas käiwad nad mitu kohta läbi, ühest asutusest teise, ja ma arwan, et juba tehniliselt on väga raske neid teenistuslehti pidada ja neid registreerida, et missuguses asutuses tööline on olnud, kui palju aega ta seal on olnud, millal ta sealt on lahkunud ja missuguses terwislikus seisukorras ta sealt on lahkunud. Siin on ju selge, et iga asutus, kui ta tööliste teisest asutusest wõtab, teda ka terwislikult laseb läbi waadata, et mitte puruhaigeid inimesi vastu wõtta. Nii, et need praegused töölised, kes lähemas tulewikus tarwitawad seda pensioni, ei saa oma õigusi mitte tõeks teha, ehk igatahes on see neil väga raske selle seaduse järele.

Kõige lõpuks peab weel tähendama, et selle seaduse järele ei ole sugugi ette nähtud järelwalwe asutusi. Ei ole ühegi sõnaga öeldud, kes peab nende äriliste wõi tööstuslikkude ettewõtete järele walwama, ei ole ühtegi instituuti ette nähtud, kes waataks, et kõik määrused saaks täidetud, et teenistuse aeg saaks arwestatud. Wõib olla, teie ütlete, et riiklikkude ettewõtete järele pole tarwis walwata. Aga

igatahes oleks seda tarwis teha omawalitsuste asutuste nende ettevõtete juures.

Siis peab veel ära tähendama, et praeguste umbkaudsete kalkulatsioonide järele läheb see seadus maksma ühe aasta jooksul umbes 107.361.706 marka. See on nii ütelda riigi- ja omawalitsuste teenijad, ja siin puuduvad veel andmed äriliste ettevõtete teenijate ja tööliste kohta, sest nende kohta ei ole töö-hoolekandeministeriumis kalkulatsiooni tehtud. (A. Jõeäär, sd.: Seal ei ole mitte ühte pensioniealist.) Kui praegu võtta nende palgast 8%, kes pensioni selle seaduse maksimahakkamise puhul hakkavad saama, siis teeks see järgmiselt välja: omawalitsuste asutustes 3½ miljonit marka, ametnikkudele ja tehnilisele personalile. Ma ütlen aga, et see, mis on kalkuleeritud, 34 miljonit, et sellega läbi ei saa. Ma arwan, et see on wana kalkulatsioon ja tingimata tuleb sinna juurde. Üks aasta wõib ehk saada sellega läbi, aga kui mõned aastad edasi lähewad meie riiklikus elus, siis tuleb ikkagi sellega rehkendada. Meie arwamise järele kannab see seadus ajutist iseloomu. Hiljem wõi warem tuleb ta täiesti ümber töötada. Kui meie tahaksime kõiki neid wastolusid arwesse võtta ja õiglaselt otsustada, siis peaksime ettepanekuga esinema, et see seadus komisjoni tagasi antaks läbiwaatamiseks, et kõiki neid puudusid kõrwaldada. Aga seda arwesse wõttes, et sellele seadusele, nii ütelda kiire iseloom on antud... (J. Piiskar, is.: Kolm aastat ainult on oodanud!) See on wäikene aeg. (E. Weberman, rhsw.: Prantsusmaal oodati 7 aastat!)... ja siis arwesse wõttes, et wõib olla omawalitsuste teenijatel kõige rohkem tarwidust on selle seaduse järele, hääletab põllumeeste rühm I lugemisel selle seaduse poolt, aga II lugemisel teeb wastawad parandused.

Juhataja **J. Tõnisson**: Riigikogu koosolek on 2 tundi kestnud, sellepärast kuulutan 15. minutilise waheaja.

Waheaeg algab kell 7.20 min.

Peale waheaega jätkub koosolek kell 7.40 min.

Koosolekut juhatab esimees **J. Tõnisson**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Wain**.

Juhataja **J. Tõnisson**: Riigikogu koosolek kestab edasi.

A. Jõeäär (sd.): Wäga lugupeetud härrad rahwasaadikud! Lugupeetud eel-

kõneleja leidis selle peale waatamata, et seadus 3 aastat wõi rohkem Riigikogu komisjonides puhastustules on wiibinud siiski temas wõrdlemisi palju puudusi. Mina ei loe oma ülesandeks pikemalt kõigi nende wastuwäidete juures peatada, waid arwan, et komisjoni aruandja need eksharwamised selgitab, mida härra Holberg'i wäidetes seaduseelnõu kohta õige palju leidub. Tahaksin ainult mõne üksiku wäite wastu ette tuua need põhjendused, mida rahaasjanduse komisjon, kus härra Holberg samasuguste ettepanekutega esineb, aluseks wõttis neid ettepanekuid tagasi lükates.

Kõigepealt ei ole härra Holberg sellega rahul, et meie pensioni-seadus juba 55-aastastele lubab pensioni maksma hakata. Tema tõi näitusena ette Saksa ja Inglismaad, kus see ülemmäär palju kaugemale 60—65 aasta peale on edasi lükatud. Siinjuures jätab härra Holberg seda arwesse wõtmata, et neil mail tingimised palju teistsugusemad on riigiteenijate suhtes, kui meil. Saksamaal waewalt leidub juhtumisi, kus riigiteenijad warem saaks oma teenistuse käiku algada, kui 30. aastast. Paljudel juhtumistel, läheb seal isegi kunni 40. aastani, enne kui wõimalik ülikooli lõpetada ja siis riigiteenistusse astuda. Loomulik on, et sarnasel korral, kui pensioni-seadus ette näeb 25—30-aastase teenistuskewuse, siis tähtaeg seal 60—65 aasta peale ulatab. Meil on lugu sellepoolest teistsugune. Meil astuwad inimesed riigiteenistusse palju nooremalt ja kui inimene oma tööjõudu riigiteenistuses nende aastate jooksul, mida siin pensioni-seadus ette näeb, juba ära tarwitanud on, kui ta juba noorena on hakanud ennast tööga välja kurnama, siis iseeneest mõista on tal 55-aastasena tööjõud ka sedawõrd rohkem wähenenud ja pensioni tuleb maksta sellest aastast peale, nagu meie pensioni-seadus ette näeb, see on — 55 aastast.

Teiseks leiab härra Holberg, et seadusel olla suur puudus, mis selles seista, et ametnikkude palkadest mahaarwamisi ei tehta pensioni-kapitaali heaks. Selle wäite wastu peab tähendama, et suuremalt osalt riigiteenijate palgad on sedawõrd wäikesed, et kui sealt veel mahaarwamisi teha, siis neil elamine, mis ilma selletagi raske, täiesti wõimatuks muutuks. Praeguste palkade juures, mis riigiteenijatel 4.500 margast peale hakkawad, räägitakse juhtumisi, kus riigiteenijad sellest palgast niipalju ei saa, et nad igapäew lõunat

wõiksid süüa. Tuuakse ette tõsiasi, kus riigiteenija kahe päewa sees saab ainult üks kord lõunat süüa. Kui see nii on ja kui meie arwesse wõtame, et riigiteenija olude sunnil oma riiete peale peab rohkem wälja andma, kui mõnes teises ametis olwad kodanikud, sest et temal tuleb ametis olles publikumiga kokku puutuda ja ta ei wõi sarnases seisukorras asutusse ilmuda, et see silmale haawaw oleks, siis näeme, et palgad suuremal osal riigiteenijatest wäga palju alla elatismiinimumi on ja et neist palkadest weel mahaarwamisi teha täiesti wõimatu oleks. Sellest wõiks juttu olla ainult siis, kui riigiteenijate palgad oleks wähegi elukallidusega kokkukõlas, ja wõimaldaksid peale kõige hädatarwilisemate wäljaminekute katmise ka teatud ülejäägi. Niisugune oli lugu teistes riikides enne sõda, kus riigiteenijate palgad määrati sarnased, et nad äraelamist wõimaldasid ja et sealjuures mõne protsendi mahaarwamine pensioni-kapitaali heaks koormawana ei tundunud. Meil on aga olud hoopis teistsugused, ja nii kaua, kui meil olud niisugused, ei wõi juttu olla sellest, et sedagi näljapalka, mida meie wäikesed ametnikud saawad, weel mahaarwamiste läbi wähenendada. Riik peaks ühe wäikese osagi sellest palgast, mida ta riigiteenijatele praegu wälja maksmata jätab, pensioni-kapitaali näol nende tulewiku kindlustamiseks riigikassasse sisse maksma. Siis oli härra Holberg wäga wihane selle üle, et riigiametniku lastele hakatakse pärast wanemate surma pensioni sarnasel korral, kui neid lapsi rohkesti on, isegi rohkem maksma, kui selle riigiametniku palk wälja teeb. See asi isenesest nii wäga kohutaw ja kardetaw ei ole, sest statistiliste andmete järele on Eestis perekonnaliigete arw keskmiselt 5—5½ inimest perekonna kohta, kuid ta wäheneb järjekindlalt iga aastaga, tähendab, kui perekonnas on kaks wanemat, peale selle üks wanem kõrwaline perekonnaliige, siis tuleb perekonna peale 2 last, ehk kahe perekonna peale 5 last keskelt läbi. Sellega siis sarnast üldist hädaohtu, et pensioni summa selle läbi liig suureks kaswab, karta ei ole. Ma usun, ja sellega olid ka teised härrad komisjoni liikmed minuga ühel arwamisel, et wäga tähtis on ka seaduste andmisel hoolitseda kõigi abinõudega selle eest, et meie rahwas mitte wälja ei sureks ja juhtides oma seadusandlust, peame meie iga seaduse juures, kus see wõimalik on, seda sihti arwesse wõtma. Mina isiklikult

kahtlen selle juures, kas isegi sarnasel korral, kui seadus näeb ette lastele wõimalikult parema kindlustuse wõimaluse tulewiku jaoks, kas lapsewanem siiski silmas pidades seda muret ja waewa, mida lapse kaswatamine temalt enne pensioni saamist nõuab, teadlikult oma perekonnaliigete arwu suurendama hakkab sarnase tulewiku lootuse põhjal. Ma kahtlen selle juures, kuid kui peaks sarnaseid inimesi leiduma, kes neil motiividel hoolitseks selle eest, et rahwaarw suuremaks kasvaks, siis usun mina, et härra Holberg'il selle wastu midagi ei wõiks olla, kui sarnane kiht leiduks riigiteenijate hulgas, sest need riigiteenijad, ma olen kindel selles, kujutawad enesest riiklikult kõige ustawamat elementi. Minul, kui pahempoolse rühma esitajal, ei ole mingisugust põhjust eriti soowitada, et riigiteenijaid ses suhtes eesõigustatud seisukorda pandaks. Mina ütlen, härra Holberg'i seisukohast wälja minnes oleks sarnane eesõiguste loomine täiesti õigustatud, wõi täiesti otstarbekohane. Eesti on nähtawasti peale Prantsusmaa teisel kohal oma rahwaarwu kaanemise poolest, wõi wõib olla koguni lööb selles asjas rekordi. See on isenesest kõige mõjuwam tõendus, et kõik peab tegema selleks, et sarnast nähtust saaks ära hoida.

Lõpuks leidis härra Holberg, et ei ole mitte otstarbekohane käesolewasse seadusesse sisse wõtta omawalitsuste asutuste teenijaid ja ametnikka. Mina ei leia mingisugust põhjust, mispärast need ametnikud peaksid käesolewast seadusest wälja jääma. Meie põhiseadus seab omawalitsuse ja riigiteenijaid ühele ja samale seisukohale, tema paneb omawalitsuste ametnikkude peale riiklikkude ülesannete täitmise, mis mitme wõrra suuremad on, kui otsekoheste omawalitsuste ülesannete täitmine. Mul on wõimalus olnud neid ülesandeid ja kohustusi üles lugeda, mida riik omawalitsuste asutuste peale on pannud, ühe teise seaduse puhul. Praeguse asja seisukorra juures, kus põhiseaduse järele omawalitsus koha peal riigiwõimu esitab ja teostab, ei näe ma mingisugust põhjust selleks, miks peaksid omawalitsuse ametnikud ja teenijad erandina käesolewa seaduse juures wälja jäetud sama ja selle läbi nende jaoks tulewikus erilised normid ja määrused pensioni suhtes maksma pandama. Selle wäite kohta, et mingisugused kahtlused tekkida wõiwad, kui härra Holberg'i rühmaliige, kes 30 aastat wallawanem on olnud, ja kes ka praegu Riigi-

kogus, läheb wallalt pensioni nõudma, aluseks wõttes sellejuures Riigikogu liikme palga suurust, wõib tõendada, et selle kahtluse wõime lahendada wäga lihtsalt, kuna käesolewa seaduse tekst ütleb, et Riigikogu liigetel arwestatakse pensioni saamise juures ainult aeg, kus nad Riigikogus wiibinud ja muud mitte midagi, sest Riigikogu liige ei ole ei riigi- ega omawalitsuste asutuse teenija, tema on rahwaesitaja ja tema wiimane teenistuskohd on see, kus tema ennem teenis, see on täiesti selge. Nii et selles suhtes ei maksa karta, et waldadel tuleks nendel üksikutel juhtumistel, kus see wõiks ette tulla, et walitud omawalitsuse ametnik, kes 25 aastat järgimööda oleks wallas teeninud ja lõpuks Riigikogusse walitud, sealt tagasi tulles omawalitsuselt Riigikogu liikme palgamäära järele ülejõu-käiwat pensioni nõudma wõiks hakata. Lõpuks need kahtlused, mida härra Holberg awaldas selle kohta, nagu wõiks käesolewa seaduse wastuwõtmise puhul tööliste seisukord, kes riigiettewõtetes teeniwad, palju halwemaks muutuda, kui see seda on praegumaks wate seaduste alusel, täiesti põhjendamata. Selle wäite wastu waidlen mina kõige kategoorilisemalt. Kuigi ühed ehk teised raskused tekiwad selle seaduse teostamisel tööliste kohta, siiski annab see seadus üldises mõttes siiski töölistele ja teenijatele palju suuremaid kindlustusi, kui seda neile praegumaks wad seadused wõimaldawad. Üksikasjalisi andmeid saan ma ette tooma oma wäidete põhjendamiseks II lugemisel, siis, kui härra Holberg siin konkreetsete ettepanekutega esineb.

W. Linnamägi (krst.): Kahe eelkõneleja poolt on juba mõtteid awaldatud pensioni-seaduse kohta. Härra Holberg leidis õige palju puudusi selle seaduse juures, mõned neist on eelkõneleja härra Jõeäär juba ümber lükanud. Ka mina, ilma et pikalt peatada selle seaduse juures, teeksin mõned märkused mõne puuduse kohta, mis härra Holberg'i arwamise järele puudused on, minu arwamise järele seda aga mitte ei ole.

Härra Holberg ütleb, et pensioni-seadusele on liiga lai alus antud, et selle seaduse alla käiwad mitte üks riigiametnikud ja teenijad, waid ka omawalitsuste teenijad ja ametnikud ja mitte ainult ametkondade teenijad üldse, waid ka riigi- ja omawalitsuste ettewõtete teenijad ja peale selle ka töölised, wälja arwatud muidugi juhuslikud. Et ühe pensioni-seaduse jä-

rele pensioni saawad riigi- ja omawalitsuste teenijad, see on minu arwamise järele täiesti kord ja kohus. Oleks ju mõtetu olema meie wäikeses riigis kaks pensioni-seadust luua wõi kahe kassa järele pensionisid korraldada — ühe järele riigiteenijatele ja teise järele omawalitsuste teenijatele — see oleks lihtne jõudude kilustamine. Pealegi ei ole õieti mingit olulist wahet riigi- ega omawalitsuste teenija wahel meie juures. Meil on omawalitsuste teenija seesama riigiwõimu teostaja kohapeal, nagu on seda riigiteenija otsekoheses mõttes. Millest rääkida wõiks, on see, et kas on otstarbekohane ja kasulik wõtta ka töölisi pensioni-seaduse alla. Siin mina küll kahtlen, et see oleks otstarbekohane, sest et tema sünnitab tehniliselt tingimata palju raskusi pensioni-seaduse elluwõimise juures ja mina kardan, et just töölised ise, kes peaksid pensioni-seaduse alla käima ja tema põhjal toetust saama, seda tihti ei saa, seepärast, et nemad ei suuda kindlaks teha, et nemad on wälja teeninud 25 aastat, sest iga pensionisaaja käest nõutakse, et vähemalt peab olema kindlaks tehtud dokumentide najal, et tema on vähemalt 25 aastat, see tähendab wanaduse pensioni wälja teeninud. Kui see mõnel juhtumisel wõib olla ka ametnikkude juures raskusi sünnitab, kuna teenistuslehed endise weneaegse teenistuse kohta kaduma on läinud jne., siis on see kahtlemata palju raskem tööliste juures tõendada, et nemad 25 aastat teeninud on, sest töölistel ei ole mitte niisugust teenistuslehte ja dokumente. Just selle tehnilise raskuse pärast räägin mina selle wastu, et töölised saaksid sama pensioni-seaduse alla wõetud, mitte aga põhimõtteliselt, sest põhimõtteliselt olen mina alati selle poolt olnud.

Härra Holberg arwas peale selle weel, et pensioni-seadus ei ole mitte üks kui pensioni-seadus mõeldud, waid temal on õieti hoolekande maitse juures. Mina ei loe seda seaduse puuduseks, waid loen seda temale plussiks, kasuks, sest mis kahju on sellest riigil, kui tema ühe klassi, ühe jao kodanikka, hoolekande mõttes paremini kindlustab, kui seda on kindlustatud teine jagu kodanikka? See oleks riigile aina kasuks, kui on head ja tublid riigi- ja omawalitsuste ametnikud ja teenijad ja wiimaseid on wõimalik ikka siis ainult saada, kui nemad enam kindlustatud on. Ja meie wälkete palkade juures on just niisugune kaudsel teel kindlustamine pensioni-seaduse najal üks soowi-

taw nähtus. Minu arusaamise järele wõimaldab pensioni-seadus neid ametnikka ja teenijaid, kes mõtleks ruttu lahkuda teenistusest, kinni pidada kohtadel ja iseäranis neid, kel suuremad perekonnad.

Härra Holberg leidis selle olewat mitte otstarbekohase, et ka äriliste ettevõtete teenijaid wõtta pensioni-seaduse alla, ja nimelt sellepärast, et need teenijad, riigi äriliste ettevõtete teenijad, ja siis muidugi ka omawalitsuste ettevõtete teenijad, pidada märksa rohkem palka saama, kui harilikud ametnikud ja teenijad, ja sellepärast ei pruugiks neile pensioni anda, nemad wõiwad ise korjata haiguspäewade jaoks summasid ja nende pension pidada ka wõrdlemisi suurem saama kui teistel, kui aluseks wõetakse palga suurus. See ei ole aga mitte nii. Pensioni-seadus näeb ette, et kõik lisatasud, olgu mis tahes nime all määratud, ei wõeta mitte arwesse pensioni määramise juures, waid wõetakse arwesse kindel palk ja niisugune alaline lisatasu, mis palgaosana on; näiteks, korter natuura wõi lisatasu perekonna-abiraha näol, nagu meil enne oli ja loetakse seda palgaosaks. Muud lisatasud: tantjeemid, ettevõtte puhaskasut osasaamised, jne. ei wõeta mitte arwesse, aluseks jääb pensioni määramise juures ikka kindel palk. Ja see kindel palk ei ole riigi ärilistes ettevõtetes mitte suurem, kui mujalgi. Jutt wõiks olla selles mõttes ainult ühest kohast, see on Eesti pangast, see on ainukene koht, kus alaline palk tõesti suurem on kui mujal ametkohtades. Teistes riigi ettevõtetes: riigi turbatööstuses, sadamatehastes, raudteetehastes ja mujal, minu teada, pole palk mitte kõrgem. Nõnda et ainult üheainsa asutuse pärast hakata pensioniseadust muutma wõi parandama, ei ole mõtet. Mujal seda wahet ei ole. Siis härra Holberg leidis, et tööliste kohta olla see seadus otse kahjulik, iseäranis õnnetujuhtumiste juures, sest nemad pidada ise tõendama õnnetujuhtumiste juures wigasaamist, kuna enne oli see ettevõtte kohus tõendada, et sarnaseid juhtumisi on olnud. See ei ole ju mitte just nii, sest on öeldud pensioni-seaduses, et õnnetujuhtumiste juures pensioninõudja peab neid tõendama ainult siis ja sel korral, kui see juhtumine ei ole ametikoha enese poolt tõendatav, tähendab, kui ametikoha poolt ei ole wastawat protokollit wõi akti kokku seatud, ainult sel juhtumisel on wigastuse saamise tõenduse kohustus pensionisaaja peal. Kuid ameti wõi töökoht, eriti politsei, on kohustatud

kokku seadma wastawa protokollit teiste seaduste põhjal, mitte pensioni-seaduse põhjal. Nii et see ikka tõendust leiab, mitte ära rippudes töölisest enesest. See wastuwäide jääks minu arusaamise järele nõnda siis ära, aga siin on küll üks teine puudus sel seadusel olemas, nimelt — tööliste õnnetujuhtumiste juures jääb pensioni-seaduse kõrwal veel maksma eritasumaksmise seadus. Jutt wõiks õieti sellest olla, et töölisel hakkaksid tulewikus pensioni nõudma kahe seaduse järele, riigi-, omawalitsuste teenijate pensioni-seaduse järele ja peale selle veel õnnetujuhtumiste juures — tööstusettevõtetes õnnetujuhtumiste juures tasumaksmise seaduse järele. Kuid see käib üksi ühe kategooria juhtumiste kohta, muudel juhtumistel saab tööline ikka pensioni käesolewa seaduse järele. Seda puudust on minu arwates wõimalik kõrwaldada II lugemisel wastawaid parandusi tehes. Härra Holberg leiab selle täiesti wõimatu olema, et pensioni-seaduse järele suurearwulised perekonnad saaks pärast oma toitja surma suurema pensioni, kui on perekonnatoitja palk. See on tõesti nii, sest kui on üle 3 lapse, 4—5 last, siis nad saaksid, kui veel lesk ema kaasa arwatud, kahtlemata rohkem pensioni kui on olnud perekonnaisa palk tema elu ajal. Minu arusaamise järele see ka õige ei ole ja ma olen selle peale juba rahaasjanduse komisjonis tähelepanu juhtinud mitte sellepärast, et ma ei tahaks neid perekondi toetada, waid sellepärast, et ma ei leia siin õiget põhjendust, mispärast peab ühe perekonna tasu wõi ülespidamise summa suuremaks kaswama, kui perekonna toitja — isa ära sureb. Kui üks perekond ära elada saab oma toitja palgaga tema elu ajal, siis peab tema ka loomulikult ära elada saama sellesamaga peale tema surma, pealegi on siis üks suu vähem. Muidugi on isa kaotus perekonnale suuremaks löögiks, mida ialgi tasuda ei saa, kõigewähem rahaga, aga puhtrahalisest küljest wõttes ei peaks seisukord raskem olema pärast isa surma. Kui see pensioni-seaduses maksma jääb, siis oleks see liialt ülekohus nende wastu, kes pensioni ei saa. Peale selle aga veel oleks see ülekohus nende wastu, kes üldse hoolekande alla käima saaks. Niipalju kui mina tean, ei näe meie riikliku hoolekande-seaduse kawa niisuguseid asju ette ja ei wõigi näha, et perekonnapea surma puhul hakkaks perekond rohkem tasuabi

saama, kui enne oli toitja palk. Selle wastu mina waidlen ja olen härra Holberg'iga täiesti ühel arwamisel. Pension, mida üks perekond peale perekonnatoitja surma saab, ei tohiks mitte suurem olla, kui perekonnatoitja palk oli — see peab wäljendust leidma pensioni-seaduses.

Lõpuks tähendaksin ühe asjaolu peale, mis wist silmapaari wahale on jäänud: see on see, et praegu maksawad linna omawalitsused, wististi ka maakonna ja walla omawalitsused oma wanadele teenijatele ja oma teenistuses surmasaanud isikute perekondadele pensioni. Kui nüüd hakkab nimetatud uus pensioni-seadus maksma, mis oma alla wõtab ka kõik omawalitsuste teenijad ja mille kaudu nemad hakkawad pensioni saama, siis kuidas jääb nende pensionidega, mis senniajani omawalitsuste poolt maksetakse? Kas need inimesed kaotawad selle pensioni wõi peab neile edasi maksetama omawalitsuste poolt? See küsimus peaks leidma lahendust, kuidas nende wanade pensionääridega lugu jääb, kas nemad käiwad selle kassa alla wõi ei käi mitte. Minu arwamise järele peaks nemad käima. Ei wõi nõuda omawalitsuste käest, et nemad peaksid 8% oma ametnikkude palgast maksma selle pensioni kassasse ja peale selle weel maksma suuri summasid oma endiste ametnikkude perekondadele ja teenijatele. Kahte summat nende käest nõuda ei ole mitte õiglane.

Need on märkused, mida mina tahtsin teha pensioni-seaduse kohta. Loodan, et neid puudusi, mis sellel seadusel weel olemas, wõimalik parandada II ja III luge-mise juures.

J. Holberg (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Märkuste kohta oleks mul siin niipalju wastata: härra Jõeäär rõhutas, et wäljamaal algab wõimalus riigiametisse astuda palju hiljem kui meil ja sellepärast on ka seal wanaduse aastarw palju suurem wõetud selleks, et anda wõimalus teatud aastatearwu wälja teenida. Pean tähendama, et see sugugi minu wäidete wastu ei käi; wäljamaal walmib inimene palju rutem, kuid ruineerub ka rutem. Mis puutub palga maharwamise küsimusse, siis on meil praegu palgad wähesed, see on kindel, wõib olla, et neid hakatakse reguleerima tulewal aastal juba. Ja sellest just oleks kasu nendel ametnikkudel, kellelt nõutakse praegu 2% pensioni kassa heaks

ühel vähemal palgasaajal riigiametnikul, kes saab 4.500 marka kuus, tuleks maksta kõigest 90 marka kuus, aga lõpuks ko-guks suur kapitaal, mida wõiks ära tar-witada ka selleks, et wõimaldada wäik-sema palga saajatele riigiametnikkudele suuremat pensioni maksta. Kui meie wõ-tame 3000-margalise kuupalgaga riigi-ametniku, siis saab ta 25-aastalise tee-nistuse järele 50% pensioni, nimelt 1.500 marka. Mis pension see on? See on wäga wäikene pension. Mina arwan, et peaks ka see küsimus üles kerkima, kas ei wõiks teatud kategooria riigiametnik-kude kohta teine põhimõte maksew olla, mitte pensioni kui tasu põhimõte, waid hoolekande, nii et teataw alammäär, nagu Shweitsis, sisse wiidud saaks.

Mis härra Jõeäär'i wäitesse puutub selles asjas, et peab perekonnale rohkem maksma pensioni, et selle läbi saaks rah-waarwu suurendada, siis mina selle wastu ei ole, aga mina ja meie rühm oleme arwamises, et mitte otstarbeko-hane ei ole siin seda küsimust lahendada. Kui härra Jõeäär ütleb, et riigiametnik-kudel on wäga wähe lapsi, siis selle kohta mina ka awaldasin oma kahtlust. Ka selle läbi ei suurene rahwaarw, kui riik hoolitseb adopteeritud, wõi wäljaspool abielu sündinud laste eest ja hakkab neid üles kaswatama. Lastearw jääb Eestis ikka 25 tuhande peale. Ei ole mitte ots-tarbekohane, kui antakse kuus palju kas-watamise raha, näituseks 8 tuhat marka. Seaduseandja satub siin wastolusse ja kaotab igasuguse printsipi ära, kui see ametnik, kes teenistuses on, saab 500 marka lapse abiraha, aga kui ta ära sureb, siis maksetakse 8000 marka kuus. Kus on siin järjekindlus? (A. Jõeäär, sd.: Kuidas 500 pealt 8000-de peale, ärge nüüd rumalusi rääkige.) 6000 marka.

Juhataja **J. Tõnisson**: Ma pa-lun rohkem parlamentaarselt kõnelda.

J. Holberg (põl.): Peawalitsuse ülem saab palka 25.000 ja 18.000 saab ta pensioni. (Wahelhüüe A. Jõeäär'i, sd., poolt.) Ma arwan, Teie olete sel-tele rumalusele lähemal kui mina. Tema laps saab abiraha eluajal 500 marka, aga kui ta ära sureb, siis saab ta 6000. Teie peaks rehkendada mõistma.

Mis puutub sellesse, mis toodi ette lugupeetud härra Linnamägi poolt, et mina olla äriliste ettewõtete teenijate pensioni-seadusse üleswõtmise wastu, siis

mina ei ole sugugi selle wastu, waid mina ütlesin, et seda tuleb teistel alustel korraldada, ja et nemad wõiksid ka rohkem maksta, sest nendel on rohkem sissetulekuid ja nemad wõiksid ka rohkem kohustusi oma peale wõtta.

Mis puutub niiütelda onus probrandi'sse, siis selle seaduse § 49 esimene pool ütleb: „Teenistuse kohuste täitmisel saadud rasked haawad ja wigastused tõendatakse ametkoha kirjaliku tunnistuse läbi, mis ühes arstitunnistusega linna hoolekande osakonnale saadetakse.“ Teine pool kõlab järgmiselt: „Asjaolu tõestamine, et haigused, rasked haawad wõi wigastused teenistuse kohuste täitmise tagajärjel saadud, on kannataja hooleks, kui see teenistuskohas kirjalikkude tõendustega juba kindlaks tehtud ei ole.“ Waadake, siin tuleb puudus nähtawale, et siin ei ole sugugi mõeldud, et siia alla ka töölised kuuluvad. Selle paragrahwi esimene pool on ju väga hea, sest kui politseinik saab surma, siis ametkoht wõib seda tõendada, aga mina arwan, et riigimõisawalitsejal on raske tõendada, kui keegi põllu peal surma saab ja seda ta ilmaski ei tee. Tööstusettewõtete juhatajad jne., kellel wähegi wõimalus on, nemad ei pruugi mitte tõendada, püüawad protsessisid tõsta abirahade wäljamaksmise juures ja wõetakse kannataja käest ära weel seegi priwileegium, et ta ei pruugi tõendada, et tal hooletus on olnud ja pannakse tõekstegemise waew tema peale.

Juhataja J. Tõnisson: Lõpuseõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Rahaasjanduse komisjonis ja tema alamkomisjonis, mille esimees oli härra Holberg, olid arutamisel need küsimused, mis siin puudutatud on. Nii arutati seal seda küsimust, kas riigiteenijatele ja omawalitsuste teenijatele ühine seadus tarwilik wõi tuleb kummagile oma eraldi seadus wälja anda. Wastawate küsimustega pöörati ka rühmade poole ja tuldi lõpuks sellele otsusele, mis ka Wabariigi Walitsuse eelnõus käsitamist on leidnud, nimelt, et ühine seadus on tarwilik. Muidugi wõib ju ütelda, et see maitse asi on, kas riigi ja omawalitsuse kohta eriline seadus wälja andma peab, wõi käiwad nemad ühise seaduse alla. Wabariigi Walitsus on leidnud, et ühine seadus siiski otstarbekohasem on ja rahaasjanduse komisjon on samale seisukohale asunud. Üht-

lasi on aga meie omawalitsuse esitajad, kes koosolekustest osa wõtsid, nimelt liitude esitajad, seda seisukohta omalt poolt toetanud. Mis puutub sellesse wastolusse, mille peale härra Holberg tähendas, et ühes paragrahwis öeldakse, et omawalitsused kuuluvad käesolewa seaduse alla, teises paragrahwis aga öeldakse, et nad ei kuulu, siis ei ole see mitte nii. Sellest ei kõnele mitte üks paragrahwi, waid üks. § 1 on öeldud, et kes omawalitsuste asutustes wõi ettewõtetes teeniwad, ükskõik kas nad sinna on walitud wõi nimetatud, ja sellesama paragrahwi märkus 2-ses on antud Wabariigi Walitsusele wõimalus ära määrata ametid, mis tulewad kõrwalteenistuseks lugeda, mida on näituseks riigi juriskonsultid, ametkondade arstid jne. Omawalitsustes on ka terve rida teenistusi, mida siin pensioni-seaduses üles loetud ei ole ja nende hulgas wõib ka olla terve rida walitud ametnikka, kellel omawalitsuse töö on kõrwaltöö ja keda Wabariigi Walitsus hiljem, kui ta seda seadust maksima hakkab panema, wastawasse nimekirja paigutab.

Mis puutub Riigikogu liikmetesse, siis Riigikogu liikmete küsimus oli arutusel ka eelmise Riigikogu komisjonis. Esimeses Riigikogus oli alamkomisjon seisukohale asunud, et pensioniõigus tuleks Riigikogu liigetele anda. Teine Riigikogu komisjon aga asus selles küsimuses eitawale seisukohale, küll aga ei leidnud tema mingisugust põhjust, et seda aega, mis üks omawalitsuste wõi riigiteenija on olnud Riigikogus, tuleks maha arwata teenistuse ajast. Sellepärast on wõetud ka § 21 sel kujul, et aeg, kus riigi wõi omawalitsuste teenija Riigikogu liikmena Riigikogus oli, arwesse wõetakse wiimase ametkoha palgamäära järele, nii peaks see küsimus, mida siin härra Holberg puudutas, täiesti selge olema. Härra Holberg leiab, et meie üksikutele omawalitsuste tegelastele wõiks see pensioni-seadus halbtusi tuua. Tõi näituseks wallasekretääri, keda üldse wanaduseni ei lasta teenida. Aga niisuguseid nähtusi wõib ju ka omawalitsustes ette tulla ja niisuguste üksikute nähtustega ei saa terwet seadust eitada. Mina ei kahtle selle juures, et, wõib olla, mõnes wallas, kas mingisugusel kättemaksu otstarbel wõi wiha pärast, wallategelane ametist wabastatakse. Mina aga ei usu, et peale üksikute erandite sarnased nähtused laialdasema kuju wõtaksid. Mis

puutub äriliste ettevõtete teenijate selle seaduse alla arwamisesse, siis tõi härra Holberg wastuwäitena seda ette, et näituseks direktor Eesti pangas saab isegi hea palga ja temal on wõimalik kõrwale panna. Kuid Eesti panga direktor, põlewkiwikaewanduse direktor ja üldse riigi ettevõtete wastutawad tegelased saawad pensioni juba sellepärast, et wastawates põhikirjades on öeldud, et wastutawad tegelased saawad pensioni juba sellepärast, et wastawates põhikirjades on öeldud, et wastutawad ametnikud, ja nende hulka kuuluvad ettevõtete juhatajad, direktorid on riigiametnikkude õigustega ja seda seisukohta kaitses ka härra Tonkman turbatööstuse põhimääruste arutamise juures. Nii need saawad pensioni, kuna aga teised, keda põhimääruste järele mitte wastutawateks ametnikkudeks ei loeta, kõrwale jääksid. Nii et jutt ei ole siin mitte Eesti panga ja teiste ettevõtete direktoritest, waid kui see paragrahw sel kujul wastu wõetakse, siis tahetakse anda pensioni-õigust ka nendele, kes ei kuulu kitsa riigiteenistuse seaduse alla. Mis puutub omawalitsuste ärilistesse ja tööstusettevõtetesse, siis ei ole siin mingisugust põhjust selleks, mispärast üks osa ametnikka peab ilma pensioni-õigusega jääma, miks üks osa, kes istub raekojas, peaks kuuluma pensioni-seaduse alla, kuna need, kes näituseks töötawad elektri- wõi gaasiwabrikuks wõi kusagil mujal asutuses ja kellel ka püsiw teenistus, kus isegi tööpäew pikem, kui riigiteenijatel, nimelt 6½ tunni asemel isegi 8—10 tundi, mispärast peawad need kõrwale jääma, kuna riigi ning kogukonna elus neil sama suured, isegi suuremad ülesanded täita on, kui neil, kes raekojas üksikutes wäikestes osakondades asju ajawad. Peale selle toowad tööstusettevõtetes teeniwad isikud rohkem kasu, kui riigiametnikud.

Mis puutub riiklikku turbatööstusesse, kui ka põlewkiwitööstusesse, siis on ette nähtud, et ärilised ning tööstuslikud ettevõtted ise maksawad teatawa protsendi tööliste palgast pensionikassasse, tähendab, asutused ise peawad ära tasuma pensionidega ühenduses olewad kulud. Meie peaksime sellele seisukohale asuma, et riik ei tohi oma tööliste ning teenijate peale nii waadata, nagu seda erateenistuses tehtakse, waid peab looma teenijatele paremad töötingimised. Kuigi meil praegu puudub üldine pensioni-seadus, ja sellest on wäga kahju, aga kui siiski wõi-

malik on ometi ühe osa riigi ja omawalitsuste teenijate kohta pensioni-seadust maksma panna, siis tuleb seda ka teha. Peale selle on siin weel teised kaalumised ja põhjused ja ma wõiksin ette kanda esimese Riigikogu protokollidest wäga mõjuwaid põhjendusi. Need käiwad järgmiselt: Jättes kõrwale ülemaltoodud asjaolu ja wõttes § 1 siin tähendatud kujul peab ütleva, et paragrahwi redaktsioon wäga laialist mõistet sisaldab selles suhtes, kes pensioni alla wõiwad käia.

§ 1 p. a „wälja arwatud juhuslikud töölised“, ehk kui ka oleks: „wälja arwatud töölised“ ei tingi weel sugugi ära, et ülepea töölised ei wõiks pensioni-seaduse alla käia, sest raudteel, näituseks, kõik kuupalga saajad rööpaseadjad jne. töölised loetakse riigiteenijateks. See on, liigitamine töölisteks ja teenijateks ei sünni mitte töö iseloomu järele, waid üksikud isikud, ühte ja samalaadilist tööd tehes, loetakse teenijaks wõi tööliseks selle peale waadates, kas nemad palka saawad kuu wiisi wõi päewa wiisi, kas on nemad raudtee pensioni hoiukassa liikmed wõi mitte, kas koosseisus ette nähtud wõi mitte.

Mitu alternatiivset tundemärki. Kindla tundemärgile, mis § 1 üles seatud: „kes riigiasutustes teeniwad ja riigikassast palka saawad“ wastawad nemad aga kõik.

Linna gaasiwabrikuks näituseks aastate wiisi töötades eestöölised — meistrid jne. loetakse linna terminoloogia järele — töölisteks ja nemad kindlasti pensioni-seaduse alla ei käiks, kui § 1 p. b jääb: „wälja arwatud töölised“, olgugi et nemad oma töö järele rohkem teenijad-ametnikud on, kui raudtee peal rööpaseadjad jne.

Järjelikult selle redaktsiooni juures wõiksid tegelikult ühed töölised pensioni-seaduse alla käia, teised niisamasugused töölised aga mitte.

Kas mitte soowitaw ei oleks § 1 juurde lisa panna, kus otse üles loetud oleks kõik riigi ja omawalitsuse ametid, mis pensioni-seaduse alla käiks.“

Nii näeme, et kui wõtta nüüd riigiteenistuse seadus aluseks, siis tooks see segadusi, üks osa töölisi, kel wähem wastutus, kuuluks pensioni-seaduse alla, teine osa aga mitte.

Mis puutub õnnetujuhtumiste korral kinnituseadusesse, siis maksab see seadus riigiametnikkude kohta samas ulatuses, kui töölistegi kohta. Teistes asutus-

tes on niihästi tööliste, kui ka ametnikkude kohta samad seadused makswad, ainult raudteel on oma seadus, mujal aga tööstusliku tööseaduse 5—13 peatükk, nii et sugugi ei saa ütelda, et töölisi raskem oleks arwata selle seaduse alla, kui ametnikka.

Mis puutub haiguskinnituseseadusesse ja haiguse ajal abiandmise korraldusesse, siis käesolew seadus nendega üldse kokku ei pörka, sest need seadused annawad ajutist abi haiguse korral, kuna siin on abiandmine ette nähtud sel korral, kui keegi jäädawalt töowõimetuks jääb ning riigiteenistusest tuleb wabastada. Härra Holberg arwas, et Saksa töölised olewat sarnastel alustel abiandmise wastu waielnud ja heitis mulle ette, et mina seda mitte ei tegewat, sest sarnased seadused mõjuda tööliste peale demoraliseeriwalt. Mina pean tähendama, et meie põllumeeste rühm, kes ennast kõige kandwamaks ning kõige enam riiklikul alusel seiswaks loeb, ei peaks sarnast seisukohta ühelt töölisesitajalt nõudma. Minu arwates peaks kõigil riiklikkudel seisukohtadel seiswatel erakondadel see püüe olema, et meie olukorda niiwõrd parandataks, kui see wõimalik, et igasugused äkilised wapustused ära jääksid. Seda saaks selleläbi kätte, kui kindlad korraldused loome, mis laiemaid rahwahulki rahuldaks. Härra Holberg tähendas ka, et peaks kõik töölised kindlustatama maal ja linnas. Mina tähendasin seda oma sissejuhatuses kõnes ka ja mina rõõmustaksin ka edaspidi, kui tuleb arutusele — üldine töowõimetuse ja wanaduse wastu kinnitamise seadus, et siis meie parempoolsed erakonnad ka seda tõesti meeles peaksid. Aga kahjuks nüüd, kui põllutööliste seadus ja haiguskinnituseadus Riigikogus arutusel olid, ei ole küll selle põhimõtte järele sealpool käidud. Ma tuletaksin meelde ainult seda, kuidas wastu waieldi sellest rühmast, kuhu härra Holberg kuulub, nii wäga just nendele paragrahwidele, kus ette nähtud olid haiguste ja õnnetuste korral abiandmine põllutööliste. Kui seisukoht nüüd muutunud on härra Holberg'il ja tema kaaslastel, siis on see igatahes wäga rõõmustaw ja tähendab meie riiklikus elus suurt edusammu, kui see seisukoht aga püsima peaks jääma.

Mis puutub sellesse, et töölised ei saa selgeks teha, et nemad tarwiliku aja on olnud juba riigi- wõi omawalitsuse teenistuses, siis, nagu härra Linnamägi juba

tähendas, on ühel wõi teisel ametnikul ka siin raskusi ees. Kuid ega see seadus ei maksa ainult minewiku kohta, see peab ka tulewiku maksma ja üksikute raskuste pärast ei saa ju ometi üht wõi teist asja täiesti eitada.

Mis puutub wanaduse määrasse, et 55 aastat oleks liig wäike, siis on see täiesti Riigikogu otsustada, kas tema wõtab wanaduse määraks 55 aastat wõi wõtab 60 aastat. See on niisugune numbri küsimus, mida wõib II lugemisel otsustada. Kuid walitsuse eelnõus, nagu ma tähendasin, üldse wanaduse määra ei olnud ja seal oleks wõinud juba pensioni saada 38- kunni 40-aastased, mis täiesti loomuwastane nähtus oleks. (J. Holberg, põl.: 65 aastat.) Jah, aga walitsuse eelnõus wanaduse määra üldse tähendatud ei olnud, wäljateenimisaeg, mis siin on tõstetud 25 peale, oli seal 20 aastat, nii, et rahaasjanduse komisjon on siin kitsendusiteinud esiteks, teiseks on rahaasjanduse komisjon sisse wõtnud wanaduse määra ja kolmandaks oli walitsuse eelnõus pensioni ülemmääraks wõetud Rooma esimene aste, kuna siin on wõetud Araabia kolmas aste, see on ikkagi suur wahe. Tähendab 15.300 m. on wõetud pensioni ülemmääraks. Nii, et kokkühoidmise, wäljaminekute kärpimise sihis on rahaasjanduse komisjon teatawaid muudatusi käesolewas eelnõus teinud.

Ei ole aga sugugi mitte tarwis oletada, et kui see seadus maksma pannakse, siis kõik need riigiteenijad, kes 25 aastat on teeninud ja 55 aastat wanaks saanud, kohe pensioni peale üle läheksid. Seda hoiab juba see ära, et 25-aastase teenistuse järele pensionimääraks on 50% palgast, kui pensioniõiguslik aga teenib 30 aastat wälja, siis tõuseks see 70%-ni. Ja kui nüüd riigiteenija suudab tööd teha, mina arwan, et tema kohal ikkagi edasi püsib, sellega kindlustab tema surma puhul ka oma perekonda ja ka oma wanaduse päewil saab tema rohkem pensioni. Ja sellega ometi peaks riigiteenija rehkendama, nii et sugugi arwata ei ole, et kõik ruttaksid kohe, kui nad 25 aastat teenistuses on olnud, omale pensioni saama. Mis puutub nüüd sellesse küsimusse, kas riigiteenijate palgast pensionikassasse sellekohaseid mahaarwamisi teha, siis ka siin tuleb tunnistada rahaasjanduse komisjoni seisukoht õigeks, sest meie riigiteenijatele määratakse palgad seadusandlikus korras. Selle juures wõib tähele panna ka seda õigust, mis riigiteenijatel

pensioni peale on. Kui aga meil riigiteenija palgast, näituseks praegusel momendil hakatakse mahaarvamisi tegema, siis tingimata tuleks wastawa protsendi wõrra palkasid tõsta. Palgad on niisugused, et sealt mahaarvamisi täiesti praegu wõimatu on teha.

Mis puutub laste küsimusesse, siis wõib ju Riigikogu seda küsimust nii wõi teisiti otsustada, see üldse mitte ei ole tähtsamatest küsimustest. Härra Holberg tähendas, et kui wõetakse wastu rahaasjanduse komisjoni ettepanek, siis wõiwad lapsed rõõmu tunda isa surma üle. Aga walitsuse eelnõus on ette nähtud, et sarnasel korral, kui lesk sureb, lapsed hakkawad lese pensioni arwel lisapensioni saama. Tagajärg oleks seesama, et lapsed hakkawad ootama, kuna nende ema sureb, sest siis saawad nemad lisapensioni. Nii, et kui sarnaseid etteheiteid tehakse, need etteheited ei kuulu mitte ainult rahaasjanduse komisjoni ettepaneku juurde, waid on ka walitsuse ettepanekule omased. Rahaasjanduse komisjoni ettepanek on igale lapsele määrata oma kindel osa pensionist. Näitus, et sarnasel korral pensioni kogusumma õige suureks wõib minna, wõib teoreetiliselt õige olla, kuid praktiliselt ei saa seda mitte oletada, sest siin on tegemist wanade inimestega, kes esiteks üle 55 a. wanad on, ja teiseks saawad lapsed pensioni kuni 18 aastani, wõi kui nad koolis käiwad ehk ametit õpiwad, kuni 20-aastaseks saamiseni. Ja ei saa oletada, et wanadel inimestel niipalju alaealisi lapsi oleks. Üldse ei saa oletada, et meie riigis perekondade liikmete arw nii väga rohke oleks, et isegi wõiks selle seaduse juures kõnelda kümnest lapsest, kes ühest perekonnast wõiks pensionisaliseks saada. Ja kui 10 last adopteeritakse, mina arwan, et siis wõib igauks selle peale näidata ja selgeks teha, et siin kuritarwitusega, pettusega tegemist on, et siin on tegemist raha wäljapressimisega, ja sarnasel korral on wõimalus wastutusele wõtta neid, kes niiviisi talitawad.

Härra Holberg tähendas ka, et ei saa wahet teha waese kojamehe ja ministri lapse wahel. Kui nii, miks siis püütakse wahet teha? Miks püütakse töölisi, kojamehi jätta selle seaduse alt wälja, küll aga seda maksma panna ministrite kohta, nende ametnikkude kohta, kes teenistus-seaduses on ette nähtud? Kui järjekindel ollakse, siis tuleb sellele seisukohale asu-

da, millel praegu rahaasjanduse komisjon käesolewa seaduse puhul on.

Siis härra Holberg tähendas, et oleks tulnud ära näidata ka need allikad, kust see summa wõetakse, mis läheb käesolewa seaduse teostamiseks. Härra Holberg'i wäljarehkenduse järele läheb selleks 107 miljonit, kuna töö-hoolekandeministeeriumi wäljarehkenduse järele umbes 60 miljonit. Kuid kui see wäljarehkendus tehti, siis ei olnud weel arwesse wõetud need kitsendused, mis rahaasjanduse komisjon selle seaduseelnõu juures on teinud. Kuid siin wõiks ka teise küsimuse üles seada: kust wõtta raha selle seaduseelnõu teostamiseks, mida esitasid härrad Holberg ja Temant, nimelt uulitsate puhastamise linna omawalitsuste kätte wõtmine seadus. Siin on tegemist 107 miljoniga, aga selle uulitsapuhastamise seaduseelnõu järele tuleb üksi Tallinnal üle 1 miljardi wälja anda. Mina tunnistan seda põhimõtet õigeks, mis seal seaduses on, et wäljamaa eeskujul wõetakse uulitsate puhastamine kogukonna kätte, aga meil on see läbiwiimata. Ja ometi pidasite wõimalikuks esitada sarnast seaduseelnõu, mis maksma tuleks mitu miljardit. Teine sarnane seaduseelnõu on maanteede korrashoidmise kohta, mis ka maksaks miljardid. Ka seal tuleks üles seada sarnased küsimused, et kust wõtta raha? Käesolew seadus aga kuulub niisuguste hulka, mis paratamatad on ja mis tuleb meie riigis maksma panna ja selleks tuleb tuluallikaid leida.

Teen ettepaneku rahaasjanduse komisjoni nimel seda seadust I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **J. Tõnisson**: Aruandja poolt on ettepanek tehtud riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioni-seadus I lugemisel wastu wõtta. Panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

11. Tuletõrje seadus — III lugemisel. (Üldkomisjoni aruandja **M. Juhkam** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduse pealkiri ja §§ 1—30):

Tuletõrje seadus.

§ 1. Tulekustutamiseks ja abiandmiseks tuleõnnetuste juures asutatakse:

a) riiklik tuletõrje, b) omawalitsuse tuletõrje, c) wabatahtlik tuletõrje, d) eraasutuste ja ettevõtete tuletõrje.

§ 2. Riiklik tuletõrje asutatakse tarwiduse järele riigiasutuste ja ettevõtete juures. Tema ülewalpidamise kulud kaetakse riigi wõi riiklikkude ettevõtete summadest.

§ 3. Omawalitsuse tuletõrje asutatakse tarwiduse järele ühe wõi mitme omawalitsuse piirkonna jaoks. Wiimasel juhtumisel määrab tuletõrje ringkonna piirid kindlaks siseminister wastawate linna- ja maakonnawalitsuste ettepanekul. Tuletõrje ülewalpidamise kulud kaetakse wastawate omawalitsuste eelarwete järele.

Omawalitsuse tuletõrje asutamine on linnale ja alewile sunduslik, kui linnas wõi alewis ei ole wabatahtlikku tuletõrje ühingut.

4. Omas tuletõrje ringkonnas omawalitsuse tuletõrje ülewalpidamiseks, wabatahtlikkude tuletõrje ühingute toetamiseks ja tulekahju kustutamise ühenduses olewate kulude katmiseks, mis käesolewas seaduses ette nähtud, määrawad iga aasta linna- ja alewi omawalitsused vähemalt $\frac{1}{2}\%$, maakonna omawalitsused vähemalt $\frac{1}{4}\%$ ja walla omawalitsused, kes kuuluvad tuletõrje ringkonda, vähemalt $\frac{1}{4}\%$ oma kulude eelarwest.

§ 5. Eraasutuste ja ettevõtete tuletõrje peetakse ülewal nende asutuste ja ettevõtete eneste kulul.

§ 6. Wabatahtlikud tuletõrje ühingud tegutsewad seaduslikus korras registreeritud põhikirjade järele, mis normaal põhikirja nõuetele wastawalt kokku seatud peawad olema. Wabatahtliku tuletõrje ühingu registreerimiseks on tarwilik kohalik omawalitsuse esituskogu nõusolek. Normaal põhikirja kinnitab siseminister, ära kuulates linna- ning maakonnawalitsuste, samuti ka tuletõrje ühingute liidu arwamist, kui seesugune liit olemas.

§ 7. Wahekord wabatahtliku tuletõrje ühingu ja omawalitsuse wahel määratakse kindlaks ühingu põhikirjas, milles peale muu tähendatud peab olema:

a) et ühingu juhatuse koosolekutest wõtab osa hääleõigusega üks kohaliku omawalitsuse poolt määratud esitaja;

b) et ühingu warandused tema tegewuse lõpetamise korral üle lähewad samu ülesandeid täitwale kohalikule ühingule wõi samaks otstarbeks kohalikule omawalitsusele.

§ 8. Wabatahtlikkude tuletõrje ühingute otsekohesed kulud tulekustutuse puhul wee- ja kustutusabinõude weo ning äratarwitatud kütte- ja määreainete peale tasutakse kohaliku omawalitsuse poolt tema eelarwe piirides.

§ 9. Kui omawalitsuse piirkonnas mitu tuletõrje ühingut ehk komandot tegutsemas, siis alluwad nemad tulekahju juures ühisele kohaliku omawalitsuse poolt kinnitatud juhatajale wõi tema asemikule.

Ühise tuletõrje juhataja kandidaate wõiwad esitada kohalikud tuletõrje ühingud ja palgatud komandode ülewalpidajad.

§ 10. Sennised wabatahtlikud tuletõrje ühingud, kes selle seaduse nõuetele ei wasta ja endid nendele wastawalt ümber ei korralda 1 aasta jooksul selle seaduse wäljakuulutamise päewast arwates, lõpetawad tegewuse oma põhikirjas ettenähtud korras.

§ 11. Wabatahtlikud tuletõrje ühingud wõiwad liitu astuda seltside registreerimisseaduses ettenähtud korras.

§ 12. Abiandmine tulekahju korral kohalikus tuletõrje piirkonnas, aga tarwiduse korral (§ 22) ka wäljaspool seda piirkonda on tuletõrjele sunduslik.

§ 13. Tuletõrje asjanduse üldine juhatus ja järelwalwe riikliku, omawalitsuse, eraasutuste ja wabatahtliku tuletõrje tegutsemise suhtes allub siseministrile, kellel on õigus tuletõrje organisatsioonide tegewust rewideerida lasta, aruandeid nõuda ja wälja anda juhtnõore järelwalwe teostamiseks; samuti on siseministril õigus kokkuleppel teede- ja kaubandus-tööstusministriga wälja anda üleriiklikka sundmäärusi tulekahjude ärahoidmiseks, kustutamiseks ja tule wastu wõitlemiseks ja § 16 tähendatud elanikkude kohustuse täitmise lähema korra kindlaksmääramiseks.

§ 14. Politsei wõib tuletõrje komandolt kiiret abi nõuda ka teiste loodusjõuliste ja muude suuremate õnnetuste puhul, kus tuletõrje jõudu wõi tööriistu tarwis läheb.

§ 15. Siseministril on õigus wabatahtliku tuletõrje ühingu tegewust lõpetada kohaliku omawalitsuse ettepanekul, ära kuulates tuletõrje ühingute liidu arwamist, kui seesugune liit olemas.

§ 16. Kui tuletõrje, politseiline ja sõjawäeline jõud küllaldane ei ole suurema tulehädadohu ja kahju kõrwaldamiseks on kohustatud tulekustutamisest ja abiandmisest osa wõtma politsei korraldusel ja juhatusel elanikud 20—50 aasta wanaduses.

§ 17. Metsade, soode wõi rabade põlemisel on ümberkaudsed elanikud 15 kilomeetrilises piirkonnas kohustatud ilmuma abiks tulekustutamise tööle, kaasa võttes labidat, kirwest wõi teisi tulekustutamiseks tarwisminewaid abinõusid.

Elanikkude kutsumiseks tulekustutamisele on õigustatud ja kohustatud kohaline metsametnik wõi metsa-, soo- wõi rabaomanik wallawanema, tema abi wõi politsei kaudu. Suurema hädaohu korral on wallawanem, tema abi ja politsei kohustatud ka omal algatusel elanikka tulekustutamiseks kokku kätutama ja tulekustutamise töid juhutama.

Metsa, soo wõi raba tulekahju kustutamiseks käsutatud isikutele maksab omanik tasu Wabariigi Walitsuse poolt iga aasta kohta kindlaksmääratud tabeli järele.

§ 18. Tulekahju juhustel peawad autode, hobuste ja teiste weoabinõude pidajad, nende hulgas ka riigi- ja omawalitsuse asutused siseministri poolt § 13 põhjal väljaantud sundmääruses ettenähtud korras oma weo- ja sõiduabinõusid ja hobuseid andma tuletõrje meeskonna ja tulekustutamise abinõude weoks.

Hobuste, weo- ja sõiduabinõude pidajatele maksetakse tasu kohaliku omawalitsuse kassast wolikogu wõi nõukogu poolt kinnitatud taksi järele.

Riigimetsade, soode, rabade ja muude waranduste tulekustutamise kulud tasutakse wastawate ministeeriumide poolt omawalitsustele aasta jooksul.

§ 19. Tulekahju kustutamise wõi seisapanemise otstarbel on tuletõrje komando meeskonnal oma ühise juhataja korraldusel ja osakonna juhataja juuresolekul õigus kõigisse ruumidesse ja majadesse, mida tuli ähwardab, ilma takistuse sisse minna ja tarwilisi korraldusi teha wõimalikult arwesse wõttes waranduseomaniku näpunäiteid, kui see kohal; üldtarwitamiseks sulatud teid ja läbikäike awada ja tarwitada; kasutada kõiki tulekahju lähedal olewaid weewärke ja weehoiukohte majades, kui ka lahtistes kohtades, niisama ka eraisikute päralt olewaid wahendid, mis tulekustutamiseks hädasti tarwilikud. Rikutud ja äratarwitatud wahendite eest määrab kohalik omawalitsus tasu, mis välja maksetakse § 18 ettenähtud korras.

Korraldused mittepõlewate hoonete wõi nende osade mahalõhkumiseks tulelailalagunemise ärahoidmise otstarbel antakse kohalolewa tuletõrje komando

wõi komandode ühise juhataja wõi tema asemiku (§ 9) poolt politseiülema wõi tema asemiku nõusolekul, kui wiimane kohal on.

Mahalõhkumisest tekkinud kahju loetakse tulekahjuks. Mahalõhkumist wõib korraldada, kui selleks tungiw vajadus.

§ 20. Kohtadel, kus tuletõrje komandot ei ole, ehk see kohale ei ole ilmunud, käsutab elanikka tule kustutamiseks kokku ja juhatab kustutamist kunni komando ilmumiseni kohaliku politsei wõi wallawalitsuse esitaja selle järele, kumb neist ennem kohal.

§ 21. Tulekahjul päästetud waranduste kaitsemine on tuletõrjele kohuslik.

§ 22. Politseiülemal wõi tema asemikul wõi nende puudumisel tuletõrje juhatajal enesel on õigus suurema tulehädäohu korral teiste omawalitsuste piirkondades asuwaid tuletõrje komandosid tarwilikul arwul appi kutsuda.

Raudteed ja laewad on tulekahju korral kohustatud wõimaldama tuletõrje komandole kiiret wedu ühest kohast teise. Niisama on nad kohustatud tulekahju korral, mis nende ligidal, abi andma.

Wedu raudteel ja riigilaewadel sünnib tasuta.

Eralaewade omanikkudele tasutakse tegelikud weokulud § 8 ettenähtud korras.

§ 23. Tuletõrje komando päralt olewad autod, wankrid, hobused ja teised weo- ning tuletõrje abinõud on wabastatud sunniwõtmisest kaitsewäele, samuti ka kõigist riigi ja omawalitsuse heaks wõetawatest maksudest.

§ 24. Tuletõrjesse puutuwa isjus on wabatahtlikkude tuletõrje ühingute kirjawahetus ametiasutustega kantselei- ja tempelmaksust waba.

Tuletõrje organisatsioonidele tarwitamiseks väljamaalt tellitud autod ja teised tuletõrje abinõud on tollimaksust wabad.

§ 25. Tuletõrjujate wormiriide ja selle kandmise korra kinnitab siseminister.

§ 26. Tuletõrje organisatsiooni poolt väljaantawate mälestus- ja teenistusmärkide, kui ka kiituskirjade kuju ja väljandmise korra kinnitab siseminister.

§ 27. Riikliku ja omawalitsuse asutuste palgalises teenistuses seiswate tuletõrje komandode liigetel on pensioni ja toetusraha saamise õigus riigi- ja omawalitsuse teenijatega ühesugustel alustel.

§ 28. Eraasutuste ja ettewõtete palgalised tuletõrjujad peawad kinnitatud

olema tööstusliku töö seaduse alusel (S. K. XI k. 2 jagu IV jaotus III ja IV peatükk).

§ 29. Tuletõrje kohuste täitmisel wastutawad tuletõrjujad riigiteenijatega ühesugusel alusel.

§ 30. Selle seaduse maksmahakkamisega kaotawad maksu Wene seaduste kogu II köites kuberm. seaduse § 843, VIII köites metsaseaduse § 613—620, Eestimaa talurahwaseaduse § 627—640, Liiwimaa talurahwaseaduse 1860 aastast § 546 ja Balti eraõiguse § 1060.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on tuletõrje seadus kolmandal lugemisel wastu wõetud.

Omawalitsuse komisjoni aruandja rkl. Liigand'i puudumise pärast jääb wahel järgmine punkt — Narwa linna administratiivpiirkonna laiendamise seadus — III lugemisel.

12. Seadus laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes — III lugemisel.

(Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduse pealkiri, I osa, §§ 1—24 ja II osa):

Seadus laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes.

§ 1. Käesolewa seaduse käsitamisel loetakse tööstuslikkudeks ettevõteteks:

a) mäekaewandused, kiwimurrud, turbatööstus ja igasugused teised ettevõtted, kus maapõue warasid maapinnast wälja tuuakse;

b) ettevõtted, kus saadusi walmistatakse, ümber töötatakse, puhastatakse, parandatakse, kaunistatakse, lõpetatakse, müügiks ette walmistatakse, lõhutakse, häwitatakse wõi kus aineid ümber luuakse, tööstus-siseseadeid wõi abinõusid lammutatakse, igasugust liikumis- ja elektrijõudu saawutatakse, transformeeritakse ja üle antakse, samuti ka laewaehitus;

c) ettevõtted igasuguste ehituste, hoonete, raudteede, tänavraudteede, sadamate, laewatehaste, muulide, kaanalite, weeteede, maanteede, tänavate, tunnelite, sildade, wiaduktide, mustaweekanalisatsiooni ja -torude, kraawide, kae-

wude, telegraafi, telefoni ja elektri sisse-seadete, gaasiwabrikute, weewärkide ehitamiseks wõi muude ehitustööde tegemiseks, samuti ka ettevõtted, millel ülesandeks nende uuesti ülesehitamine, korrahoidmine, parandamine, ümberehitamine wõi lammutamine, aga ka alusmüüride ja igasuguste teiste eeltööde tegemine ülemalnimetatud ehituste ja hoonete jaoks;

d) ettevõtted inimeste ja asjade weoks maanteedel, tänavatel, raudteedel, mere- ja siseweeteedel kui ka kaupade tõstmiseks dokkides, sadamasildadel ja ladudes.

§ 2. Lapsed alla neljateistkümnepäevase ei wõi teenida ehk töötada awalikkudes wõi eratööstusettevõtetes, wõi nende kõrwalasutustes.

Keelatud on ka kunni neljateistkümnepäevaste laste wiibimine § 1 tähendatud tööasutuste ruumides.

Koolisunduse alla kuuluwad lapsed, kes neljateistkümnepäevase vanaks saanud, woiwad töötada ülaltähendatud ettevõtetes ainult koolitöö waheaegadel ja maakonna wõi linna kooliwalitsuse loaga.

§ 3. § 2 ei käi laste töö kohta kutsekoolides. Töötegemise kord ja töötingimused neis koolides kinnitatakse haridusministri poolt kokkuleppel töö-hoolekandeministriga.

§ 4. Kunni wiieteistkümnepäevaste alaealiste tööjõu tarwitamine ei ole lubatud järgmistes ettevõtetes ja nende osalistes töödes:

1) Linaharimise ja kanepiropsimise ettevõtetes; ketramiswabrikutes, ropsimise ja lina, kanepi, puuwilla, willade, jute ning igasugu takkude sugemise ja kraasimise masinate juures.

2) Ettevõtetes, kus narmaid ja kaltsusid kiududeks ümber töötatakse.

3) Kudumise ettevõtetes plüüsi puhastamisel ja pügamisel.

4) Wilditegemise ettevõtetes.

5) Ettevõtetes, kus harjaseid, hobusejõhwe, karwu, sulgi, udusulgi, merirohtu ja niine ümber töötatakse.

6) Ettevõtetes, kus wahariiet ja weekindlat kanepiriiet walmistatakse.

7) Lõuendi- ja linapleekimise ettevõtetes: wärwimise, lehelises keetmise ja pleegitamise tööl.

8) Puuwillaste kangaste ja lõnga pleegitamise ettevõtetes kõrwetamise ja pleegitamise juures.

9) Kalewiwabrikutes: wanutamise, riidekammimise (worssimise) ja püga-

mise, niisama ka pleegitamise masinate juures.

Waltside ja raamide kandmine ei ole keelatud.

10) Sitsi trükkimise ja wärwimise töökodades, wärwide ja peitside walmistamisel, trükkimisel, aurutamisel, wärwide elustamisel, kanga wärwimisel ja raswalekkidest puhastamisel.

11) Paberiwabrikutes: kaltsude puhastamisel ja sorteerimisel, katkumisel, lõikamisel, keetmisel, holländri peal peenendamisel ja pleegitamisel; tapeedi tööstuses kuiwade wärwide hõõrumisel ja segamisel.

12) Naha ja pergamendietewõtetes.

Willakiskumine pestud lambanahkadelt, purunoppimine, niisama ka kauba müügiks kordaseadmine, wälja arwatud tinawalgega kaetud pergamendi kaapimine, ei ole keelatud.

13) Lakknaha etewõtetes, wälja arwatud kauba müügiks kordaseadmine.

14) Laki- ja wärnitsaetewõtetes, wälja arwatud wäikeste nõude täitmine, kauba etikettidega warustamine ja kastidesse pakkimine.

15) Kondipõletamise ja jahwatamise etewõtetes.

16) Nafta ümbertöötamise, igasugu muude süsiwesinikkude ja tärpentiini etewõtetes.

17) Peegli- ja klaasietewõtetes massi kokkuseadmisel, peale liiwa kuiwatamise; klaasi walmistootamisel (klaasasjade puhumisel), peale torudele wõtmise ja massi waltsimise; graweerimisel ja kuiwal lihvimisel, saaduste põletamisel, amalgaami walmistamisel ja wiimasega katmisel.

18) Sawi-, fajansi- ja portselaanietewõtetes massi walmistamisel, treimisel, lihvimisel, klasseurimisel ja põletamisel.

Asjade wormimine fajansi- ja portselaniwabrikutes ei ole keelatud.

19) Lubja- ja alabastri-ettewõtetes põletamise ja jahwatamise töös.

20) Ettewõtetes, kus mineraalaineid ümber töötatakse; alabastri, gipsi, tsemendi, lubja jne. saagimisel, jahwatamisel, kuiwalt peenendamisel, sõelumisel, kuiwalt poleerimise töödel ja weskikiwide walmistamisel ja teritamisel.

21) Tinasulatamise etewõtetes: seatina ja tema segu sulatamisel, seatina hapendamisel siluks ja mennigiks.

22) Gummi-ettewõtetes: gummi sõtkumisel, sulatamisel ja wulkaniseerimisel, asjade lakeerimisel ja kuiwatamisel.

23) Tina- ja tsinkwalge walmistamisel.

24) Metallümbertöötamise etewõtetes metalli põletamisel ja lõikamisel masinaga, mis käib transmissiooni abil, auruhaamriga tagumisel, waltsimisel, auguloomisel ja käial lihvimisel.

25) Piirituse- ja wiinawabrikutes: piirituse ajamisel ja söe elustamisel.

26) Keemiaetewõtetes, kus happed, soolasid, witrioole, wärwe ja muid preparaate walmistatakse.

27) Suhkrutööstuses: peetide ja kurnarätikute pesemisel; kurnapressist saadud jätiste juures; suhkrumassi (utfel) walmistamisel.

28) Tuletikuwabrikutes.

Rootsi hädaohuta tuletikkude sorteerijatena ja pakkijatena wõiwad töötada üle neljateistkümnendaastased alaealised tingimusel, et töö sünniks ruumides, mis täiesti kaitstud kahjulikkude aurude eest.

29) Töökodades, kus kulda ja hõbedat hapete abil puhastatakse, tule abil ja galvanoplastilisel teel kullatakse ja hõbetatakse, samuti ka kallismetallisid sisaldawaid jäänuseid ümber töötatakse.

30) Walgewase etewõtetes: walgewase walmistamisel ja sulatamisel.

31) Puutööstuses kreis- ja lihtsaagide juures, laudade ja palkide saagimisel.

Käsinpinkidel töötamine ei ole keelatud.

32) Jahutööstustes, weskites, leiwa- ja pagaritöökodades.

Leiwa ladumine ja kandmine ei ole keelatud.

33) Tubakawabrikutes.

34) Trükikodades, lito- ja tsinkograafiaes.

§ 5. Alaealistel kunni kuuteistkümnenda eluaastani ei ole lubatud tapamajades, looma nülkimise- ja soolikatööstuses töötamine ja wiibimine.

§ 6. Alaealistel kunni seitsmeteistkümnenda eluaastani ja naistel ei ole lubatud transmissiooni juures sarnased tööd, nagu nende määrimine, puhastamine, parandamine, õmblemine, rihmade, nõõride ja kettide pealepanemine.

§ 7. Kunni kuuteistkümnenda-aastaseid alaealisi ei wõi jõumasinate juurde tööle lasta. Nende wiibimine ilma täiskaswanuteta ruumides, kus asuwad jõumasinaad, on ka siis keelatud, kui nad nende juures ei tööta.

§ 8. Alaealisi alla kaheksateistkümnenda aasta ei lubata wõtta tööle püssirohu tehaste walmistamise osakodades, lõhkeainete ja jahipüssi padruni kapslite walmistamise tehastes.

§ 9. Alaealisi alla kaheksateistkümne aasta ja naise ei lubata wõtta tööle maaluseluses kaewanduses.

§ 10. Raskuste tõstmisel ei ole lubatud tarwitada raskejalgsete naiste ja alla kuueasteistkümne-aastaste alaealiste tööjõudu.

§ 11. Käesolewa seaduse §§ 4, 5, 6, 7, 8, 9 ja 10 täiendamiseks on töö-hoolekandeministril kokkuleppel wastawa ministriga õigus wälja anda nimekirja terwisele kahjulikkude ja kurnawate tööde kohta, kus naistel ning alla kaheksateistkümne-aastastel alaealistel töötamine keelatud, kindlaks määrates ka töötamist lubawat wanadusmäära.

§ 12. Alaealistel kunni kuueasteistkümne eluaastani ei tohi tööpäew tekstiil-tööstuses üle kuue tunni ja teistel tööaladel üle kuue ja poole tunni kesta.

§ 13. Alaealisi kunni seitsmeteistkümne eluaastani ei tohi lasta ületunde teha.

§ 14. Alaealisi kunni kuueasteistkümne aastani ei tohi lasta pühapäewadel ja pühadel töötada.

§ 15. Alaealisi kunni kaheksateistkümne aastani ei wõi lasta ilma waheagadeta üle 4 tunni järgimööda töötada.

§ 16. Alla kaheksateistkümne-aastaste alaealiste öötöö ei ole lubatud awalikkudes ja eratööstusettewõtetes.

Öötöö keeld ei käi üle seitsmeteistkümne-aastaste alaealiste kohta, kes töötawad allpool ülesloetud ettewõtetes tööde juures, mis oma iseloomu poolest tingimata päewal ja öösel katkestamata edasitegemist nõuawad:

a) raua- ja terasewabrikutes tööd, kus tarwitatakse rewerbiir- ja regeneraat ahjusid ja pleki ning traadi galwaniseerimise juures, wälja arwatud puhastamise töökojad;

b) klaasiwabrikud;

c) paberwabrikud.

§ 17. Naiste öötöö ei ole lubatud awalikkudes ehk eratööstusettewõtetes, mis on § 1 p.p. a, b ja c all üles loetud.

§ 18. Käesolewa seaduse käsitamisel tähendab sõna „öö“ vähemalt üheteistkümne üksteisele järgnewa tunni pikkust ajawälidet, kuhu kuulub ajawahe ühe töewahetuse juures kella üheksast õhtul kunni kella wiieni hommikul, kahe ja enama wahetuse juures õhtul kella kümnest kunni kella wiieni hommikul.

§ 19. Paragrahwid 16 ja 17 ei käi:

a) naiste ja kuueasteistkümne kunni kaheksateistkümne aastaste alaealiste öötöö kohta, kui õnnetus wõi ülesaaamata juhtumine (force majeure), mis ei kanna perioodilist iseloomu, tööstusettewõtetes normaalsele tegewusele takistust teeb;

b) naiste öötöö kohta juhtumistel, kus tooresainetest ehk ümbertöötamisel olevatest ainetest saadusi walmistatakse, mis kiirelt rikki lähewad ja mida tarwis on päästa.

§ 20. Tööstusettewõtetes, mis aasta-aegade mõju all seisawad, ja kõigil juhtumistel, kui seda erakorralised olud nõuawad, wõib § 18 tähendatud öö pikkust kümne tunni peale lühendada kuueasteistkümne päewa jooksul aastas.

§ 21. Tööstusettewõtte juhataja on kohustatud nimekirja pidama kõigi alla kaheksateistkümne-aasta wanuste isikute kohta, kes tema juures töötawad. Nimekirjas tuleb sündimisaeg ära tähendada.

§ 22. Järelwalwe käesolewa seaduse täitmise üle, selle rikkumise korral protokollide kokkuseadmine, nende protokollide edasiandmine wastawatele kohtuasutustele ning kohtus seadusterikkumises süüdlaste süüdistamine pannakse töökaitsse järelwalwe ametnikkude peale.

§ 23. Tööstusettewõtete juhatajad wõi nende asemikud on kohustatud igal ajal töökaitsse järelwalwe ametnikkudele lubama ettewõtete järelwaatust toimetada ja nende seaduslikka nõudmisi täita.

§ 24. Juhatuskirjad ja muud määrused selle seaduse kohta annab wälja töö-hoolekandeminister kokkuleppel wastawa ministriga.

II.

Tööstusliku tööseaduse §§ 64 kunni 70 ja §§ 72 kunni 86 (Устав о промышленном труде sead. kogu XI köide 2. jagu 1913 a. wäljaanne) kaotatakse ära.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettewõtetes lõpuhääletamisel wastu wõetud.

13. Narwa linna administratiivpiirkonna laiendamise seadus — III lugemisel.

Oma walitsuse komisjoni aruandja **O. Liigand** (loeb): Narwa linna administratiivpiirkonna laiendamise seadus.

K. Tamm (põl.): Juba selle seaduseelnõu II lugemise ajal peatasin pikemalt tema juures, nii et mul täna, lugupeetud Riigikogu liikmed, ei tarwitse pikalt rääkida. Ma tähendasin lühidalt seda, et rkl. härra Luur seletas siin Riigikogus talwel, kui suur tühjus Narwas walitseb, nii et ligi pool Tallinna wõiks sinna ümber kolida. See on ka arusaadaw, sest Narwa linn sai 1920 a. ligi poole wõrra suurendatud Narwa linna administratiivpiiride ajamise juures. 4. mail 1920 aastal tehti Wabariigi Walitsuse poolt siseministriumiumi kaudu Narwa linnawolikogule ettepanek piiride õigemaks ajamise kohta, et nad liiga sopilised ei oleks. Narwa linn sai teisiti aru ja hakkas nüüd maid juurde ahnitsema: esialgul nõudis ta 2.900 tiinu juurde ja siis pärastpoole alandas ta seda nõudmist 1.500 tiinu peale ja wiimaks wändas ta seda nõudmist 382 tiinu peale, nii et see tuletas peaaegu meelde endiste aegade etteküsimisi Narwa linna juutide poodides, kus kangesti ette küsiti. II lugemisel sai Narwa linn peaaegu kõik need maad, mis ta Wabariigi Walitsuse ettepaneku järele pidi saama. II lugemisel wastuwõetud piirid rikuwad täiesti ära kaks talukohta, nimelt, koha nr. 6 ja nr. 1.

Mis kohasse nr. 6. puutub, siis wõeti seal juba 1920 aastal eluhooned ja ka muud hooned linna administratiivpiirkonda. Wõeti Narwa administratiivpiirkonda wäga nurgelise joone läbi ka walla koolimaja. Ja nüüd tahetakse weel wõtta sellest kohast 15 tiinu, nii et tahetakse maakonna piiridesse jätta 35 tiinu ja linna administratiivpiirkonda 15 tiinu. Üldse tahetakse seda wiga, mis 1920 aastal tehti, weel süwendada ja seletatakse seda sellega, et muidu Kulgu sadamas ruum liiga kitsas olla. Kulgul sadam on aga tõepoolest wäheste tähtsusega, tema ei ole ühenduseks merega, waid Wene küladega, mis Narwa ülemal jooksul. Isegi wabrikute õitseajal, kus suurem puude parwetamine oli, saadi Kulgu sadamas praeguse maa-alaga läbi. Nüüd on Narwa õitseageg möödas ja just wabrikute tegevus on wäiksemaks jäänud ja see sadam ei kuulu õieti mitte linna. Narwa linn on ju õieti teine pool raudteed, millest Kulgu sadam mõni kilomeeter eemal on, nimelt palju kaugemal kui Kreenholmi wabrik, rohkem lõuna ja Peipsi poole, ei oleks tarwis olnud talu lõhkuma hakata ja ligi $\frac{1}{2}$ sellest kohast ära wõtta.

Mis puutub kohasse nr. 1, keda ka praegune kawa kaheks lõhub, jättes 26 tiinu linna administratiivpiirkonda ja 46 tiinu maakonnapiirkonda, siis on see just wäga ebamäärane, sest et seda kohta jaotatakse nõnda, et taluhooned jäetakse linna administratiivpiirkonda ja ka kogu karjamaa ja kõige parem põllutükk, kuna muud osad krundi maadest jäetakse maakonda ja walda. Püütakse seda sellega seletada, et Narwa linn kaswada lõuna pool raudteed, see oletus ei ole mitte õige, seal ei ole mingisuguseid ehituse püüdeid märgata. Ülepea on Narwa linn niisugune linn, kus peaaegu ühtegi uut hoonet ei tehta ja kui seda tehakse, siis püütakse üles ehitada mõned waremed seal Juhkentalis wõi Joa orus, see on linna kesk-kohas waksali lähedal. Seal elas umbes 8.000 elanikku sõjaajal, mil ajal ta wäga kannatas ja ära purustati. Mis neisse maadesse puutub, mis lõunapool raudteed on, siis on need lagedad wõi tühjad maad.

Kreenholmi wabrikul on wabrikuhooneid kui ka kasarmuid õieti liialt ja wabrik kawatseb ka edaspidi seda suurt põldu, mis nüüd linna administratiivpiirkonda on wõetud, põlluna kasutada, nii et minul paistab wälja, et käesolewa seadusega on tahetud Narwa linna eest hoopis ülealuselt hoolitseda, tehes seda maakonna kahjuks.

Ma teen ettepaneku seaduseelnõu komisjoni tagasi anda ümbertöötamiseks, missuguse ettepaneku mina juba II lugemisel tegin.

Juhataja J. Tõnisson: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja O. Liigand: Rkl. Tamm on oma kõwa kaitse alla wõtnud paar talu Narwa linna külje all. Tema ettepanek, anda nimetatud seaduseelnõu komisjoni ümbertöötamiseks, on sihitud selle poole, et seda seadust üldse tagasi lükata. Ma olen oma wastawad motiivid juba ette toonud seaduse II lugemisel, mispärast neid kordama ei hakka ja jään komisjoni nimel oma ettepaneku juurde, seda seadust III lugemisel wastu wõtta.

Juhataja J. Tõnisson: Rkl. Tamm'e poolt on ettepanek tehtud anda see seaduseelnõu komisjoni § 1-se ümbertöötamiseks, mis ei ole mitte paralleelne ettepanek aruandja ettepanekuga ja mis tuleb esimesena hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt on 7 häält, wastu 19 — seega on ettepanek

tagasi lükatud. Nüüd tuleb hääletamisele aruandja ettepanek wõtta vastu seaduseelnõu pealkiri. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri vastu wõetud.

Aruandja **O. Liigand** (loeb): § 1. Wiru maakonnast eraldatakse ja wiiakse 1. jaanuarist 1925 a. Narwa linna administratiivpiirkonda linna maamõõtja Ferd. Kabanow'i poolt 1923 a. walmistatud Narwa linna administratiivpiiri kawal ristlewate joontega märgitud ja rohelise katkewjoonega piiratud linna ümbruse maa-alad järgmises suuruses:

I. Peetri wallast:

1. Maaomanikkude Lillepi,
Lutsu ja Haawa krunt 36 tiinu = 39,33 ha.

II. Joala wallast:

2. Wäike-Soldino mõisast 81,38 tiinu = 88,91 ha.
3. Joala mõisa renditalu
nr. 1 26,15 „ = 28,57 ha.
4. Joala mõisast 139,46 „ = 152,42 ha.
5. Joala mõisa renditalust
nr. 6 15,00 „ = 16,39 ha.

III. Naroowa wallast:

6. Linawabriku maast
nõndanimetatud Kostinska ja Paruni saar 29,30 tiinu = 32,01 ha.
7. Lilienbachi mõisast 10,49 „ = 11,46 ha.
8. Oudowa maantee 1,42 „ = 1,55 ha.

K o k k u 339,20 tiinu = 370,64 ha.

K. Tamm (põl.): Ma teen ettepaneku § 1 osas „II. Joala wallast“ maha kustutada ja wälja jätta punktid 3 ja 5.

J. Luur (krst.): Ma wõtan sõna sellepärast, et mõne märkuse teha. Lugupeetud eelkõneleja, härra Tamm, tähendas seda, et mina olla Riigikogu kõnetoolilt tähepanu juhtinud sellele, et Narwas liig palju tühjust on, et pool Tallinna sinna wõiks wiia. Muidugi see oli härra Tamm'e poolt liialdatud. Kui jutt oli korterikriisist ja selle nähtuse lahendamisest, siis tähendasin ma selle peale, et üks hädaabinõu korterikriisi lahendamiseks oleks wõinud olla mõnede asutuste ülewiiimine Narwa poole, kus ruumi wast leiduks ja kus elutingimused lahedad. Ainult selles mõttes oli jutt. Mis puutub käesolewa seaduse kaitsemise põhjendustesse, siis tõin ma need põhjused minewal korral ette, ja ei hakka neid nüüd

enam kordama, see oleks aja raiskamine, sest asi on iseenesest selge. Aga nende ettepanekutega, mis härra Tamm siin tegi, et Narwale antawast maast mõned tiinud wälja wisata, ei saa kuidagi leppida sellepärast, et loomulik Narwa linna kasvamine ja arenemine läheb just nende maatükkide poole, mis siin selles paragrahwis ära on tähendatud. Mitte juttugi ei wõi olla sellest, et need kaks wõi kolm kohta tuleks wälja jätta. Teen ettepaneku seadus wõtta sarnasel kujul vastu, nagu ta komisjoni poolt esitatud on.

Juhataja **J. Tõnisson**: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Tamm'el.

K. Tamm (põl.): Minu ettepanek ei ole mitte — Soldino mõisa ja Joala mõisa põldude kohta, waid see puudutab ainult kaht talu.

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja **O. Liigand**: Mina juba minewal korral tõin motiivid selle kohta, missugustel üldse Narwa linna piirkond laiendatud on. Härra Tamm toonitas niihästi minewal korral, kui ka täna, et Narwa piiride laiendamine üldse tarwilik ei ole, nüüd aga juhin koosolijate tähepanu selle peale, et härra Tamm siiski nõus on, et Narwale külge antakse mõisa põllumaad, tema kaitseb siin ainult kahe talu wäljajätmist, mille tagajärjel oleks linna piirid weel sopilisemaks tehtud, kui nad praegu on. Ma jään oma endise ettepaneku juurde selle seaduse § 1 vastu wõtta.

Juhataja **J. Tõnisson**: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Tamm'el.

K. Tamm (põl.): Nagu ma teisel ja kolmandal lugemisel seletasin, leian mina, et linn ei tohiks ka Joala mõisast nii palju maad saada, kui käesolew seadus temale annab ja et selles mõttes mina tegin parandus-ettepaneku pealkirja juures. Kuna see ettepanek tagasi lükati ja mina selle maa-ala suurust tiinudes, mis ma Joala mõisamaast maakonda jätta sooviks, ei tea, pidin ma hädasunnil ettepanekut § 1 kohta kahe taluga piirama.

Juhataja **J. Tõnisson**: Riigikogu liikme Tamm'e poolt on ettepanek tehtud § 1 osas sõnad „II Joala wallast“

maha kustutada ja wälja jätta punktid 3 ja 5. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Selle ettepaneku poolt on 7, wastu 20, sellega tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 1 sel kujul, nagu ta teisel lugemisel wastu on wõetud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1 wastu wõetud.

(Aruandja **O. Liigand** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega § 2 ja § 3):

§ 2. Nimetatud maa-alad wabastatakse § 1-es tähendatud ajast alates kõigist maksudest ja kohustustest maa-konna ja waldade heaks ja nende peale laiendatakse linna kohta käiwad seadused ja määrused.

§ 3. Wabariigi Walitsusele tehakse ülesandeks Narwa linna administratiivpiirkonna plaan § 1-ses tähendatud piirides kinnitada ja siseministeeriumis alal hoida.

Juhataja **J. Tõnisson**: Panen kogu seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus kolmandal lugemisel wastu wõetud.

14. Eesti-Soome wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamiseadus — III lugemisel. (Üldkommisjoni aruandja **J. Jaakson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduse pealkiri, § 1 ja § 2):

Eesti-Soome wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamiseadus.

§ 1. Eesti-Soome wahel 18. märtsist 1924 a. sõlmitud kokkulepe, mille järele Haagis 17. juulil 1905 a. mitmete riikide wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud konwentsiooni art. 1—24 määrused wastastikusel alusel tarwitusele wõetakse, tunnistatakse kinnitatuks.

§ 2. Kokkulepe ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.)

Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

15. Eesti-Rootsi wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamiseadus — III lugemisel. (Üldkommisjoni aruandja **J. Jaakson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduse pealkiri, § 1 ja § 2):

Eesti-Rootsi wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamiseadus.

§ 1. Eesti-Rootsi wahel 27. nowembril 1923 a. sõlmitud kokkulepe, mille järele Haagis 17. juulil 1905 a. mitmete riikide wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud konwentsiooni art. 1—24 määrused wastastikusel alusel tarwitusele wõetakse, tunnistatakse kinnitatuks.

§ 2. Kokkulepe ja Haagi konwentsiooni artiklite 1—24 tekst ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

16. Ehitusseaduse § 177 täiendus — III lugemisel. (Omawalitsuse komisjoni aruandja **M. Juhkam** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduse pealkiri ja tekst):

Ehitusseaduse § 177 täiendus.
Ehitusseaduse § 177 (S. k. XIII k.) täiendatakse järgmise märkusega:

Märkus 2. Igasuguste ehituste püstitamine kinnitatud linna ehitusplaani üleswõetud maa-aladel on lubatud ainult selle plaani järele. Linnawolikogule jääb õigus lubada mitteolulisi kõrwalkaldumisi kinnitatud ehitusplaanist.

Maa-alad, mis linna ehitusplaani järele tänawate wõi awalikkude platside ning parkide alla wõetakse, lähewad linna omanduseks wabal kokkuleppel nende omanikkudega. Kokkuleppe puudumisel wõõrandatakse need maa-alad linnale Wabariigi Walitsuse otsusega wastawa linna omawalitsuse ettepanekul.

Juhataja **J. Tõnisson:** Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.
(Hüüded: Lõpetada!)

Ettepanek on tehtud koosolekut lõpetada. Panen hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu võetud.
Lõpetan koosoleku.
Koosolek lõpeb kell 10 õhtul.

Algkirjale alla kirjutanud:

Rüügikogu esimees **J. Tõnisson.**

Abisekretäär **J. Wain.**